

6de Sociaal-Flamingantische Trefdag

Verlagboek

*Zaterdag 26 september 2009
Brussel*

*Brussel Vlaams:
Onrealistisch of levensnoodzakelijk?*

Verslag van de 6de Sociaal-Flamingantische Trefdag over Brussel

Eigenlijk had de 1^e Sociaal-Flamingantische Trefdag aan Brussel moeten zijn gewijd. Elk toekomstscenario voor Vlaanderen wordt immers bepaald door het statuut van Brussel. Als linkse flaminganten wensen wij te breken met het mondiaal kapitalisme en de Belgische staatsstructuren omdat zij op dezelfde leest zijn geschoeid. Wie de peptalk van de heersende klasse en haar instrumenten doorprikt, neemt kennis van onaanvaardbare wantoestanden die door de structuren worden voortgebracht. Dit geldt ook voor Brussel. Bijna dagelijks laat de actualiteit zien dat het institutioneel kader dat voor Brussel werd ontworpen, indruist tegen de belangen van Vlaanderen en de gewone Brusselaars. Toch wordt dat kader niet in vraag gesteld omdat het van essentieel belang is om het Belgisch establishment in het zadel te houden. In tegendeel, er wordt gepleit - onder meer door de Vlaamse culturele elite die gulzig mee-eet uit de korf van de Belgische macht - om de aparte instellingen voor Brussel nog te versterken en zelfs om Brussel-19 territoriaal uit te breiden ten koste van Vlaanderen. Tegen elke logica in heeft de erbarmelijke gang van zaken in Brussel zelfs Vlaamsgezinden ertoe gebracht om Brussel de rug toe te keren. Zij menen dat door Brussel weg te snijden uit Vlaanderen, de Vlaamse onafhankelijkheid voor het grijpen zal liggen. Dat de linkse flaminganten pleiten voor een versmelting van het Vlaamse en Brusselse gewest, met een specifiek cultureel statuut voor Brussel, is genoegzaam bekend. Nadat onze visie door velen als 'onhaalbaar', 'egoïstisch' en 'gevaarlijk' werd omschreven, moeten wij vaststellen dat steeds meer opiniemakers inzien dat Vlaanderen en Brussel tot elkaar 'veroordeeld' zijn. Omdat de realisatie van een Vlaamse republiek voor democratie en volkswelvaart onmogelijk is zonder Brussel, staat het thema bovenaan onze agenda. Met de Trefdag van 26 september 2009 werd dit nogmaals onderstreept.

De 6de Sociaal-Flamingantische Trefdag vond plaats in het Gemeenschapscentrum 'De Markten' aan de Oude Graanmarkt in Brussel. Zoals elk jaren waren er stands aanwezig van verschillende links-flamingantische organisaties met informatie en documentatie. Er was ook een sobere toeg aanwezig om de dorst te bestrijden.

In zijn welkomstwoord sprak dagvoorzitter Miel Dullaert over de vervreemding tussen Brussel en de rest van Vlaanderen. Dit proces werd ingezet in de 19^e eeuw, waarbij de Belgische macht schoorvoetend inging op de Vlaamse taaleisen op voorwaarde dat zij niet van toepassing waren voor Brussel. Deze ontwikkeling met al haar implicaties is zowat het belangrijkste interessepunt voor de sociaal-flaminganten. Daarbij is de analyse die Antoon Roosens (1929-2003) maakte in zijn essay 'De Vlaamse Kwestie' uit 1981 het uitgangspunt. Citerend uit dit essay, waarschuwde Miel Dullaert dat een onafhankelijk Vlaanderen dreigt te verzinken in particularisme.

Tot slot noemde hij de Trefdag een huldeblijk aan alle flaminganten die in het verleden de band tussen Brussel en de rest van Vlaanderen hebben proberen te redden. Daarna verwees hij naar de recente uitspraken van Frans Crols over het loslaten van Brussel om de Vlaamse onafhankelijkheid mogelijk te maken. Miel Dullaert zegde niet te geloven in een scenario waarbij de Belgische macht ons de onafhankelijkheid in de schoot zou werpen als Vlaanderen haar hoofdstad zou afstoten. Hij wees op de negatieve gevolgen die de breuk met zich zou meebrengen en verklaarde dat hij nergens ter wereld nationalistes kent die bereid zijn om hun hoofdstad op te geven.

Om te illustreren waar wij op afstevenen met een Vlaanderen zonder Brussel haalde hij een leeuwenvlag boven waarin een gat was uit geknipt.

Hierna nam Harry Van Velthoven het woord om te spreken over de denationalisering van Brussel (zie tekst op blz. 5). Harry Van Velthoven is historicus en emeritus hoogleraar van de Hogeschool Gent. Hij is een kenner van de Vlaamse Beweging en publiceert onder meer in Wetenschappelijke Tijdingen.

Na de toespraak van Harry Van Velthoven las Miel Dullaert voor uit een tekst die door de verontschuldigde Vic Anciaux was toegestuurd (zie tekst op blz. 7).

De volgende spreekbeurt werd gegeven door Luc Deconinck, voorzitter van vzw De Rand en zoon van de linkse flamingant Daniël Deconinck (1921-2004). Hij ging dieper in op het Vlaamse Brusselbeleid. Luc Deconinck stuurde geen schriftelijke neerslag in van zijn spreekbeurt, daarom werd er een verslag gemaakt (zie tekst op blz. 8).

Nadien volgden er vragen, waarbij Luc Deconinck er op wees dat de Vlaamse Overheid te weinig studiewerk verricht over de problematiek van Brussel-19 en de Rand. Op de stelling dat er in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel te weinig echte Nederlandstaligen zitten, antwoordde hij dat er in Brussel beter twee Nederlandstalige netten komen. Meer bepaald 'echt' Nederlandstalig onderwijs en taalbadonderwijs. Hier is veel geld voor nodig, maar het kan de verfransingsdruk in de Rand verminderen. Andere vragen hadden onder meer betrekking op het onderwijs, het aantrekkelijk maken van Brussel voor de Vlamingen of op de 'federale loyaliteit'.

Voor de middagpauze waierde het publiek uit naar de eetgelegenheden in de buurt.

Na de middag nam Johan Van den Driessche het woord om te spreken over de sociaal economische verwevenheid tussen Vlaanderen en Brussel (zie tekst op blz. 10). Daarbij werd er onder meer ingegaan op de 'Brussels Metropolitan Region' (BMR). Johan Van den Driessche is bestuurder van het VOKA-comité Brussel en nationaal voorzitter van vtbKultuur.

Zijn tussenkomst werd meteen gevolgd door een toespraak van Brecht Arnaert over de staatkundige toekomst van Brussel (zie tekst op blz. 12). Brecht Arnaert is actief in de Vlaamse beweging en intussen professioneel aan de slag bij de N-VA.

Daarop volgde een discussie waarbij Ludo Abicht verwees naar de Zweedsprekenden in Finland. Bernard Daelemans herinnerde eraan dat de Zweden bij de Finse onafhankelijkheid heel wat garanties kregen, maar dat het Zweeds er desondanks flink op achteruit is gegaan.

Johan Van den Driessche had het over een scenario waarbij Vlaanderen de onafhankelijkheid zou uitroepen. In dat geval zou er moeten gepraat worden met de Brusselaars en de Walen, maar ook met Europa. Dan is het essentieel dat Brussel niet zomaar wordt losgelaten, aldus Van den Driessche. Desnoods moet er een prijs worden gevraagd voor het opgeven van Brussel.

De vraag welke gevolgen het Europese minderhedenverdrag zou kunnen hebben, werd door iemand beantwoord die zei dat Vlaanderen niet bang moet zijn voor 60-80.000 Franstaligen. Deze zijn gemakkelijk te integreren in een onafhankelijk Vlaanderen.

Voor Johan Van den Driessche tasten Brusselse problemen nu al de rest van Vlaanderen aan, hoe veel groter zouden die niet worden als Vlaanderen geen enkele zeggenschap meer zou hebben in Brussel?

Iemand denkt dat het onderscheid tussen Franstalige Brusselaars en Wallonië een potentieel inhoudt. Misschien zal 'Brussel Frans' na verloop van tijd toenadering zoeken tot de rest van Vlaanderen.

Daarop werd gezegd dat Vlaanderen in haar hoofdstad moet investeren omdat Brussel het zelf niet kan.

Iemand anders noemde het een illusie dat Vlaanderen onafhankelijk zou worden indien de Vlaamse beweging of Vlaanderen Brussel zou loslaten. Bernard Daelemans pikte daarop in door te zeggen dat er in leidinggevende kringen in Vlaanderen nog geen draagvlak is voor onafhankelijkheid. Zo kunnen twee Nederlandstalige ministers de Brusselse instellingen blokkeren in verband met de niet naleving van de taalwetten. Hoewel de toestand schrijnend is, doen zij het niet.

Na een korte pauze brachten Bernard Daelemans en Johan De Nys van Meervoud verslag uit van de Staten-Generaal van Brussel en de Staten-Generaal van Wallonië (zie tekst op blz. 17) .

Zoals gebruikelijk sloot Joost Vandommele de dag af met een blik op de geschiedenis (zie tekst op blz. 22).

Jan Van Ormelingen

Brussel: van Vlaams-Brabantse over verfranste naar meertalige en multiculturele stad

Fase 1. Het verfransingsproces.

Na de Belgische revolutie werd Brussel het centrum van de unitaire Belgische staat. Zoals elders in Europa kende de hoofdstad een massale immigratie en suburbanisatie. Er groeide een agglomeratie van 19 vrij autonome gemeenten. Telde deze in 1846 nog maar 211.634 inwoners, dan vermenigvuldigde dit aantal tot een maximum van 1.079.181 in 1967.

In die agglomeratie ging dat gepaard met een massaal taalveranderingsproces. Van een uitgesproken "Vlaamstalig" gebied voltrok zich een evolutie naar een dominante Franstaligheid. Die terugval had te maken met een tot in de jaren 1960/1970 quasi ongehinderd verfransingsmechanisme, een aanpassing naar de taal met een hogere sociale status en daardoor de mogelijkheid tot sociale promotie. Dit proces verliep zowel in de diepte (generatiegewijs) als in de breedte (9 gemeenten, dan 13, dan 16, dan 19, terwijl Brussel-stad intussen drie andere gemeenten had opgeslorpt). Het staat bekend als de olievlek. In essentie was het ook de politieke losprijs die Vlaanderen moest betalen voor de beschermende taalwetgeving voor Vlaanderen zelf. Terwijl Vlaanderen vernederlandste, verfranste Brussel. Daardoor miste het hoofdstedelijk gebied een historische kans om een positief meertalig Belgisch bindteken te worden.

Eenmaal het territorialiteitsprincipe aanvaard voor Wallonië én Vlaanderen, spitsten de conflicten zich toe op de taalsituatie in Brussel. Voor het eerst was de Vlaamse beweging sterk genoeg om ook in Brussel talengelijkheid in de ministeries en op gemeentelijk niveau te eisen en af te dwingen. Dat werd ingeleid door de Vlaamse marsen in 1961 en in 1962, terwijl Vlaanderen vanaf 1966 economisch ook de sterkste regio werd, waarbij economische macht (koopkracht) zich ook in culturele macht vertaalde.

Fase 2. Het federaliseringsproces 1970-2001, ... Een statuut voor Brussel.

Dit kwam in een bredere institutionele context terecht toen de unitaire Belgische staat niet langer bestand bleek tegen de radicalisering van de Vlaamse en de Waalse beweging. De grondwetsherzieningen van 1970, 1980, 1989, 1993 en 2001 maakten van België een gefederaliseerd land, zij het met confederale kenmerken. Twee modellen werden met elkaar geconfronteerd: een tweeledig België met een apart statuut voor Brussel en de Duitse gemeenschap (het 2+2 model, Vlaams standpunt) versus een drieledig België met Brussel als volwaardige partner (Waals en francofoon Brussels standpunt). De Brusselse francofonie had immers tijdig haar strategie aangepast en het unitaire kader losgelaten om mee te wegen op de uitkomst, vanuit een sterke electorale achterban (FDF scoorde op haar hoogtepunt 40%). Communautaire spitstechnologie leidde tot ingewikkelde compromissen, gebaseerd op beproefde pacificatietechnieken zoals wederzijdse veto's, quota...die ook golden voor het in 1989 opgerichte Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Op taalgebied blijven tot vandaag spanningen bestaan omwille van de door francofonen gehanteerde ontwijkingsmechanismen.

Van belang was dat bij de eerste grondwetsherziening in 1970 men aan Vlaamse kant niet langer geloofde in tweetalige instellingen die in de praktijk verfransend werkten. Men opteerde in Brussel voor cultureel gescheiden gemeenschappen en de uitbouw van een eigen Nederlandstalige infrastructuur inzake cultuur en vooral inzake onderwijs waarvoor in fine Vlaanderen bevoegd werd. Dat was gekoppeld aan de vrijheid van het gezinshoofd inzake taalkeuze van onderwijs, een van oudsher francofone eis. Aanvankelijk leek dit faliekant uit te draaien, maar uiteindelijk werd dit institutioneel het belangrijkste Nederlandstalige succesverhaal. Naar vandaag toe verwierven de Nederlandstaligen, op één generatie, de status van respectabele deelgroep, vooral ook instrumenteel omwille van de meertalige eisen op de arbeidsmarkt.

Fase 3. Naar een meertalige en multiculturele stad.

Naast de ontwikkeling van een meerlagige centrumfunctie (hoofdstad van België, van Vlaanderen, van de Franse Gemeenschap - intussen "la Communauté Wallonie-Bruxelles"), was Brussel ook de voornaamste zetel van de Europese instellingen geworden. Met als gevolg een snelle Europeanisering en internationalisering, de evolutie tot een kosmopolitische en multi-etnische stad. De toename van het aantal niet-Belgen was spectaculair: van 6.7% in 1961 tot 30% in 1997 (284.038 personen), wat tevens met een grote stadsvlucht van Belgen was gepaard gegaan. De nieuwe functie van de stad in een globaliserende wereldeconomie leidde tot een instroom van uitersten: een transnationale elite enerzijds, een onderklasse van voornamelijk Turken en Marokkanen anderzijds. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kreeg een multilinguïstisch karakter en kon niet meer worden herleid tot een loutere tegenstelling tussen Franstaligen en Nederlandstaligen. Het migrantenbeleid ging een centrale plaats innemen, o.m. ook in interactie met het voorgaande en daaruit afgeleide politieke strategieën. Men kon Brussel dan wel een "stad van minderheden" noemen, een wetenschappelijke schatting van de taalgroepen wees uit dat in 2006 het aantal homogeen Nederlandstalige gezinnen tot 7% was gedaald, het aantal homogeen Franstalige gezinnen tot 56.8% gestegen. Inzake talenkennis kende het Frans een bereik van 95.6%, het Engels 35.4% en het Nederlands 28.2%, wellicht voornamelijk mede te danken aan het succes van het Nederlandstalig onderwijs dat zo'n 17% van de inwoners aantrok, met een piek in de kleuterscholen (22%). Tegelijkertijd ontwikkelde zich een complexloze "Nederlandstalige" generatie die in Brussel situationeel snel van taalcode switcht en waarbij een niet onbelangrijk deel vanuit een gevoel van wereldburgerschap of vanuit onverschilligheid of om conflicten te vermijden ten opzichte van gemeentelijke overheden zijn taalrechten minder belangrijk vindt.

Fase 4. The making of "Brusselers".

Staan we na "the making of Belgians", "the making of Flemings", "the making of Walloons", voor de constructie van een Brusselse identificatie? Men kan alvast een paar stappen in die richting onderscheiden. Vanaf 1963 voltrok zich, omwille van de Vlaamse taaleisen, de verbrusseling van de sinds de 19de eeuw sterk ingeplante Waalse verenigingen in Brussel: de evolutie van "Wallons exilés" (Walen in ballingschap) naar Franstaligen van Waalse origine en vandaar naar Franstalige Brusselaars. De oprichting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 1989 leidde tot de keuze van een eigen symboliek en feestdag. Vanuit die instellingsdynamiek groeide, ondanks een aantal blijvende taalspanningen, een gemeenschappelijk Brussels gevoel en een Brussels project. In de jongste jaren stelt men ook bij een aantal Nederlandstaligen de evolutie vast naar een Brussels identiteitsdenken, naar een Brussels patriotisme/nationalisme, geënt op de creatie van een Brussels Gewest-Gemeenschap, ook bevoegd voor onderwijs en waarbij de vraag zich stelt hoe dat te rijmen valt met een Belgische hoofdstedelijke functie. Het is een visie die door andere Nederlandstaligen in Brussel niet wordt gedeeld. Zij leggen andere accenten inzake meervoudige identificaties: Brusselaar en Vlaming naargelang de context.

Harry Van Velthoven

Vooraf ingezonden e-postbericht van de heer Vic Anciaux

21 september 2009

Waarde Vlaamse Vrienden,

Ik heb uw foldertje over "Brussel Vlaams: Onrealistisch of Levensnoodzakelijk" met belangstelling gelezen. U nodigt me ook uit op een trefdag over dit thema. Ik moet u onmiddellijk meedelen dat ik me op zaterdag 26 september a.s. onmogelijk kan vrij maken. Gelieve me dan ook te willen verontschuldigen.

Uw ideeën over het hedendaagse sociaal-flamingantisme hebben wel mijn volle aandacht getrokken. Als sociaal-bewogen en linksgerichte democraat en zelfverzekerde Vlaming voel ik me meestal verweesd: niet direct aanvaard in de moderne linkse kringen en uitgestoten in de rechtsgetinte Vlaamse beweging. Uw gedachtegang noopt me tot verder contact, hoewel ik, omwille van mijn leeftijd en gezondheidstoestand, geen actieve rol meer kan of wil spelen.

Ik verheug me erover dat u de Walen niet als vijanden afschrijft. Voor mij blijft de doorsnee Waal een eerlijke en bevriende mens die vele jaren, zelfs eeuwen, lief en leed met de Vlaming heeft gedeeld en hoe dan ook altijd onze buur zal blijven. Wij trokken als jonge gasten met de jeugdbeweging op kamp naar de Ardennen en nu nog ga ik er graag enkele dagen met vakantie. Tot op de dag van vandaag kan men in heel wat Waalse streken merken hoezeer die mensen door het Belgisch kapitaal zijn uitgebuit en nadien in de steek gelaten. Hoewel er thans ook meer en meer een opgang valt te merken. Gelukkig.

Ik ben heel mijn leven een federalist geweest. Federalisme betekent opbouwen en samenwerken. Ik weiger me nog altijd in te schakelen in de egoïstische stelling van de miljarden transfers van Vlaanderen naar Wallonië. Ik heb nooit dit apothekersschaaltje gehanteerd bij mijn streven naar ruime autonomie voor de volksgemeenschappen. Ik sluit me dus niet aan bij het destructief separatisme.

Het statuut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een compromis tussen de Vlamingen die een federalisme met twee wilden en de Franstaligen die de drie gewesten vooropstelden. De thesis van de Franstalige spruit hoofdzakelijk voort uit de grote tegenstelling en zelfs afkeer tussen de Walen en de Franstalige Brusselaars die door de Walen als bourgeois worden beschouwd. De huidige institutionele constellatie is nog altijd een gevolg van die aloude vete.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is op het institutionele vlak op vele wijzen afgeweken van de oorspronkelijke formule die in de eerste wetten werd ingeschreven. Het statuut is "in feite" stilaan gelijkend op dat van Vlaanderen en Wallonië. Bovendien is Brussel in zeer grote mate een internationale stad van vele talen en culturen geworden, een stad van minderheden, een stad ook met een brede en diepe kloof tussen rijkdom en armoede. Deze stad kan echter blijvend bogen op haar Vlaams cultureel erfgoed. Ze kent een groeiende Nederlandse culturele uitstraling en er wonen enkele duizenden Vlaamse mensen die als een 'voorpost' van de hele Vlaamse Gemeenschap de brug naar de wereld kunnen maken. Ik zal deze stad nooit loslaten.

Op het vlak van de beschermende invloed van de taalwetgeving in bestuurszaken is het echter pover gesteld. Op het niveau van de menselijke samenleving ondervind ik meer erkenning van onze taal en cultuur. Op het politieke vlak echter gaan we achteruit. Ik zou vele voorbeelden kunnen opsommen. Daartegen moeten we ons blijven verzetten. Hoe internationaler Brussel wordt, des te meer is het trouwens noodzakelijk dat er respect getoond wordt voor de Vlaamse mens en zijn taal en cultuur.

Ik zal de Vlamingen die Brussel willen loslaten blijven tegenspreken. Ik zal hen erop wijzen dat zij zich afzetten tegen de poort op de wereld die Vlaanderen in de nieuwe internationale context hartsgrondig nodig heeft en dat ze aan Vlaanderen ongelooflijk veel schade zouden aanbrengen, wanneer de band tussen Vlaanderen en Brussel zou verbroken worden.

Maar ik stel vast dat uw mening in een zekere mate met de mijne overeenkomt. Daarom durf ik u te vragen mij een eventuele uitgave als (soort) congresboek, waarin de referaten en besluiten van de studiedag zijn opgenomen, toe te zenden. U zou er me veel plezier mee doen en ik dank u bij voorbaat.

Met hartelijke groeten,

Vic Anciaux

De huidige situatie in Brussel en de Vlaamse Rand

Om tot een juist beeld te komen van de huidige situatie in Brussel en de Vlaamse Rand, werd er begonnen met een aantal cijfers en feiten. Zo zijn er in Vlaams-Brabant net iets meer inwoners dan in Brussel-19 (1.060.000 t.o.v. 1.048.000) en wordt onze hoofdstad volledig omsloten door Vlaams-Brabant. Halle-Vilvoorde heeft 584.000 inwoners (55% van Vlaams-Brabant en 9,5% van het Vlaams Gewest). Gebruikelijk wordt de Rand omschreven als alle Vlaamse gemeenten die grenzen aan Brussel-19 of aan één van de zes faciliteitengemeenten. De Rand telt 392.000 inwoners (6,5% van het Vlaams Gewest).

De aanwezigheid van internationale instellingen in Brussel draagt in belangrijke mate bij tot de druk van Brussel-19 op de Rand. In eerste instantie zal de bevolking van Brussel-19 aangroeien (geschat op 1.210.000 tegen 2020). Omdat de hoofdstad de instroom van nieuwkomers onmogelijk kan volgen, wordt de druk op de Rand heel groot. Dit vertaalt zich in stijgende vastgoedprijzen, een druk op de woon- en leefkwaliteit en een verdringingseffect ten opzichte van de oorspronkelijke bevolking.

Niets voor niets wordt er in Vlaanderen gewerkt aan de uitbouw van een woonpolitiek met onder meer taalvoorwaarden (b.v. Vlabilvest). Daarnaast worden de principes van het groene gordelbeleid ('green belt') gehanteerd, namelijk het vrijwaren van de open ruimtes, het tegengaan van de verstedelijking, het bewaren van de eigenheid en de draagkracht van de streek en het niet-afwentelingsprincipe. Deze krachtlijnen zijn van belang voor het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB). Met dit instrument wordt gewerkt aan een nieuwe planologische invulling van de Rand.

De vraag wordt gesteld of Brussel een Vlaamse stad of de Vlaamse hoofdstad is of kan zijn. Bij het bekijken van de taalverhoudingen lijkt het antwoord negatief. Brussel telt 55% allochtonen, 35% Franstaligen en 10% Nederlandstaligen. Werkgelegenheidscijfers geven een ander beeld. Er zijn de federale instellingen waar de Nederlandstaligen het gros van het personeel (zouden moeten) uitmaken, maar ook de Vlaamse instellingen en hoofdkantoren die voor het hele land werken. Bovendien is het Engels in opmars door de aanwezigheid van internationale instellingen. Professioneel wordt twee- of drietaligheid steeds meer een noodzaak! Een daar wringt het schoentje. In Brussel-19 bedraagt de werkloosheid 20% van de beroepsbevolking. In Halle-Vilvoorde is dat 5%. De werkloosheid hangt meestal samen met de onkunde van het Nederlands. Zo is de helft van de werklozen in Halle-Vilvoorde allochtoon. Een ander voorbeeld. In 2005 kwamen er 23.000 nieuwe banen bij in Brussel-19. 14% hiervan ging naar inwoners van het Brussels Gewest, 71% naar inwoners van het Vlaams Gewest en 15% naar inwoners van het Waalse Gewest.

Hoe moet het nu verder? Er is duidelijk nood aan meer Vlaamse assertiviteit. Hierbij zijn drie kernthema's van belang, nl. federale loyaliteit, Brussel als tweetalige hoofdstad en meer Vlaanderen. Om te beginnen moet Vlaanderen de Franstaligen aanspreken op hun federale loyaliteit. Dit betekent dat de grenzen van de deelstaten worden gerespecteerd en dat het principe van niet-inmenging wordt toegepast. In dit perspectief is de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde en de splitsing van het gerechtelijk arrondissement Brussel de logica zelve. Hetzelfde geldt voor de inspectie van de Franstalige scholen in de Zes.

Wat Brussel betreft, moet er meer tweetaligheid komen in plaats van minder. De groei van het Nederlandstalig onderwijs mag niet worden afgeremd om budgettaire redenen. Er moet meer geld gaan naar de uitbouw van Vlaamse gezondheidsinstellingen in Brussel. Alleen zo kan Vlaanderen zich handhaven in haar eigen hoofdstad.

Daarnaast moet het zwaartepunt van de bevoegdheden definitief worden doorgeschoven naar de deelstaten. Wij denken aan gezondheidszorg, tewerkstelling, kinderbijslag, justitie, politie, civiele bescherming, gevangeniswezen en jeugdbeleid. Er moet dringend financiële autonomie komen om de 'transfers', de schuldenberg en de problematiek van de pensioenen aan te pakken. Heel belangrijk is ook de overheveling van de taalwetgeving.

Voor het geval België zou verdwijnen, geeft dit assertieve beleid de beste uitgangspositie. In een post-België-scenario moet Brussel de Vlaamse hoofdstad blijven en mogen de Vlaamse gemeenschapsbevoegdheden in Brussel niet worden opgegeven.

Hierna geeft Luc Deconinck kritiek op de recent gelanceerde Brussels Metropolitan Region (BMR). Hij wijst erop dat Brussel-19 geen heilige koe is die manna uitstrooit over haar hinterland, wel in tegendeel! Brussel-19 heeft Vlaanderen meer nodig dan omgekeerd. Sterke economische groei is immers vooral op te tekenen in Halle-Vilvoorde, Leuven en Waals-Brabant. Volgens Deconinck zit er achter de BMR een verborgen agenda: de werkgevers willen de tekorten van Brussel-19 compenseren door uit te breiden naar Vlaams- en Waals-Brabant. De afbakening van de BMR is schandig. Het arrondissement Leuven hoort er niet bij, maar kleine Pajotse en Waals-Brabantse gemeenten wel! Hiermee marginaliseert de BMR Halle-Vilvoorde en wordt de taalproblematiek en taalwetgeving ontkent. Samenwerking kan inderdaad nuttig zijn, maar niet op die manier. Luc Deconinck is geen voorstander van nieuwe overkoepelende instellingen. Dit roept herinneringen op aan de ter ziele gegane provincie Brabant. Wat wel nuttig kan zijn is doelgerichte ad hoc-samenwerking en overleg, zonder dat de beslissingsautonomie wordt aangetast. Vlaanderen heeft al een beleid voor de Rand en voor de economische positie van Brussel. Er is de Vlaamse Ruit (Brussel-Gent-Antwerpen-Leuven) en het VSGB dat volgens de hoger genoemde principes zal worden afgebakend. De grenzen van de taalgebieden en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest mogen nooit in vraag worden gesteld. Om al die redenen is de BMR niet wenselijk! 'Brussel' is inderdaad een internationaal merk, maar Vlaanderen moet het dan ook gebruiken. Naar analogie van Wallonie-Bruxelles moet er promotie worden gevoerd met 'Vlaanderen-Brussel' (Flanders-Brussels). Dit beantwoordt beter aan de dualiteit van België en aan het model van de Vlaamse Ruit dan de notie BMR. Vlaanderen moet investeren in Brussel en de aanwezige potenties beter benutten. De Rand moet een leefbare groene gordel zijn met centrumsteden als Halle, Asse en Vilvoorde, waar het Vlaams karakter versterkt wordt.

Luc Deconinck

De sociaal-economische verwevenheid tussen Vlaanderen en Brussel

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Brussel) en de rand rond Brussel oefenen een grote aantrekkingskracht uit op het buitenland, vooral op buitenlandse investeerders en dienstverleners. Die aantrekkingskracht komt vooral omdat er talrijke internationale instellingen gevestigd zijn en als gevolg ook vele internationale bedrijven die op hun beurt andere (internationale) bedrijven aantrekken. Daardoor is Brussel de 4de Europese zakenstad, na London, Parijs en Frankfurt. Brussel telt 1800 buitenlandse ondernemingen met samen 230.000 jobs. De EU genereert 55.000 jobs en 11 % van het Brussels bruto binnenlands product (BBP). Maar de economische groei in Brussel is eerder matig en de groei van de werkgelegenheid is er beperkt. De internationale activiteit in Brussel, hetzij vanuit de internationale instellingen, hetzij vanuit internationale bedrijven ligt trouwens hoger dan de "Belgische".

De economische activiteit van Brussel straalt af op de Vlaamse Rand en op heel Vlaanderen. Dit wordt geïllustreerd door de werkgelegenheidscijfers.

Wanneer wij de groei van de werkgelegenheid voor de periode 1995 tot 2004 in kaart brengen, krijgen wij het volgende beeld:

- Brussel : + 8,7% (+ 53.000)
- Halle-Vilvoorde : + 13,9% (+ 28.000)
- Vlaams Gewest : + 8,3% (+ 184.000)
- Waalse Gewest : + 6,1% (+ 63.000)

Wanneer wij bovendien de groeicijfers voor de periode 1980 tot 2006 er op naslaan stellen wij vast dat het BBP in Brussel gestegen is met 50% en in Halle-Vilvoorde met 180%. De werkgelegenheid is over die zelfde periode in Brussel gedaald met 20% en in Halle-Vilvoorde gestegen met 50%.

De economische activiteit van Brussel leidt vooral tot groei in de Vlaamse Rand. De Vlaamse Rand is economisch eerder een stedelijk dienstennetwerk eigen aan een internationaal zakencentrum. De industriële tewerkstelling is er gering in vergelijking met de rest van Vlaanderen. Het aandeel van het arrondissement Halle-Vilvoorde in het BBP van Vlaanderen bedraagt trouwens 11% . Het is daarmee het tweede arrondissement na Antwerpen (19,8%) maar voor Gent (8,6%) en Turnhout (7%) en ook bijvoorbeeld Leuven (6,7%), Mechelen (5,8%) en Kortrijk (4,8%).

In Brussel hebben bovendien 235.000 pendelaars uit Vlaanderen een baan en dat is meer dan de volledige werkgelegenheid van het arrondissement Antwerpen.

Brussel maakt ook deel uit van de Vlaamse Ruit, gevormd door Brussel-Gent-Antwerpen en Leuven, met als ruggengraat de as Brussel-Antwerpen. Brussel raakt trouwens steeds meer verbonden met Antwerpen en een hele reeks nieuwe projecten versterken dit. De Vlaamse Ruit is het enig Vlaamse stedelijk netwerk (zoals Randstad-Holland en het Ruhrgebied) op internationaal topniveau.

Bovendien is meer dan 80% van de Vlaamse economie gericht op de export. Het merk Brussel is daarbij zeker een extra troef die vandaag misschien te weinig gebruikt wordt maar in de toekomst, gezien de economische positie waarin Vlaanderen zich momenteel bevindt, nog van groot nut kan worden.

Brussel zelf heeft echter weinig verdienste aan de economische positie die het inneemt en heeft bovendien geen toekomst buiten de Vlaamse Ruit. Het heeft nood aan een economisch hinterland o.a. voor zonevreemdheid van bepaalde bedrijven, om haar bereikbaarheid te verzekeren, om haar werkzoekenden werk te bezorgen, om haar financiën te ondersteunen en om haar internationale rol te verzekeren. Het feit dat de economische activiteiten steeds meer verschuiven naar de Rand en dat de as Brussel-Antwerpen verder wordt ontwikkeld, maakt de verwevenheid van Brussel met de Vlaamse Rand en de Vlaamse Ruit steeds groter en dus ook zijn afhankelijkheid ervan.

Vlaanderen moet zich echter meer inlaten met Brussel - dit is ook in het belang van Brussel - en niet enkel gezien haar economisch belang voor Vlaanderen maar ook omdat Brussel zelf onvoldoende in staat blijkt haar rol van economische motor naar behoren te vervullen. Zo mag er niet vanuit gaan dat de Europese instellingen in Brussel definitief verankerd zijn. De wijze waarop Brussel (en een deel van de bevolking) met de Europese instellingen soms omgaan geeft wel die indruk.

Bovendien stoppen de problemen die Brussel kent (verpaupering, onveiligheid, werkeloosheid, verfransing, gebrekkige mobiliteit enz.) niet aan een (gewest)grens. Ze besmetten Vlaanderen nu al meer en meer. Vlaanderen kan dus maar beter mede aan het stuur zitten om aan die problemen iets te doen zodat het omliggende Vlaanderen op dat vlak nog meer haar voordeel kan doen.

Trouwens, één stadsregio waarbij het bestuur van de kernstad en de randstad volledig gescheiden zijn, is een nefaste piste. De tegenovergestelde trend kan eerder worden vastgesteld: Greater London en Parijs vormen samenwerkingsverbanden met de omliggende rand (in plaats van uit te breiden), in Nederland woedt het debat om de Randstad Holland bestuurlijk meer vorm te geven, en ook Kortrijk en Rijsel kennen samenwerkingsverbanden. Het BMR project (samenwerking en afstemming tussen Brussel, Vlaanderen en Wallonië - als die laatste tenminste geïnteresseerd is) verdient dus steun. We mogen daarbij echter niet blind zijn voor de risico's, waaronder de pogingen om vanuit Franstalige hoek dit proberen politiek te misbruiken (door bv. de uitbreiding van Brussel te vragen).

De verwevenheid tussen Wallonië en Brussel is van heel ander orde; veel minder clustering en meer van juridische aard. In Brussels vinden we immers veel bijhuizen van Waalse bedrijven of hoofdkantoren van in Wallonië producerende bedrijven. De Waalse banaan (Brabant, Namen, E 411) ligt in spanning met de Waalse Oost-West as en speelt internationaal niet mee. Het lijkt niet in de politiek van de Waalse regering te liggen om de economische banden met Brussel aan te halen.

Brussel is voor Vlaanderen geen verloren stad . De economische invloed in Brussel van Vlaanderen en Vlamingen is nooit zo groot geweest. Daarom ook dat vanuit Franstalige Brusselse economische middens regelmatig de boodschap kan gehoord worden dat, indien men ooit voor de keuze zou staan, men nooit voor Wallonië maar eerder voor Vlaanderen zou kiezen. Vlaanderen moet wel voor een consistente politiek kiezen t.a.v. Brussel en dan zijn ideeën als een corridor met Wallonië, een federale kieskring, de creatie van een 'Brusselse Gemeenschap' en de herfinanciering van Brussel zonder ernstige onderbouw en zonder tegenprestatie resoluut af te wijzen.

Johan Van den Driessche

Voorzitter vtbKultuur - Bestuurder Voka-Comité Brussel

Foto: Karel Sterckx, Luc Van den Weygaert, Jef Cassimons en Joost Vandommele

De onmogelijkheid van de optie-Crols

Op zondag 23 augustus 2009 riep Frans Crols tijdens een toespraak op de IJzerwake op om Brussel niet langer de onafhankelijkheid van Vlaanderen te laten hypothekeren. Het was de eerste keer dat zo overtuigend de slogan "Vlaanderen laat Brussel niet los" werd gecounterd, en moet ons allen aan het denken zetten over onze argumenten om Vlaanderen onafhankelijk te laten worden mét Brussel erbij. Crols is niet onze tegenstander, hij is onze bondgenoot in het revitaliseren van een debat dat veel te lang niet gevoerd is.

De redenering van Crols is de volgende. In de Vlaamse Beweging is het heersende discours dat we eerst het Brussel-probleem moeten oplossen voor we onafhankelijk kunnen worden. Crols stelt net het omgekeerde: net doordat we zo vasthouden aan Brussel, vertragen we onze koers naar onafhankelijkheid. Net omdat de Franstaligen weten dat we alles zullen doen om Brussel te behouden, dwingen ze ons keer op keer om deals te aanvaarden die we eigenlijk niet willen, en slagen ze erin om de verdere emancipatie van Vlaanderen te beknotten.

Maar wat, aldus Crols, als we nu gewoon dat discours omdraaien? Wat als we nu resoluut kiezen om onze eigen weg te gaan, zonder Brussel? Dan hebben de Franstaligen geen hefboom meer om ons tot toegevingen te dwingen. Dan kunnen we dingen doen die we al lang wilden. Bijvoorbeeld een verlaging van de belastingen die nu torenhoog liggen, en de uitbouw van een eigen sociale zekerheid volgens Vlaamse inzichten.

Meer nog, deze strategie zou ons zelfs een grotere invloed kunnen geven op Brussel dan we nu al hebben. Stel dat de Vlaamse Regering beslist om de vennootschapsbelasting te laten zakken tot een historisch laag peil van bijvoorbeeld 15 %? Hoeveel bedrijven met hoofdzetel in Brussel, zouden dan niet verhuizen naar Vlaanderen? En wat als de burgers van de Republiek(?) Koninkrijk(?) Brussel de kans zouden krijgen om in te tekenen op een nieuwe en performante Vlaamse sociale zekerheid, ja zelfs de Vlaamse nationaliteit zouden kunnen aanvragen en dan als expats in Brussel leven?

In dat scenario zou Vlaanderen zowel op economisch vlak (bedrijfsleven) als op sociaal vlak (sociale zekerheid) een grotere invloed kunnen uitoefenen dan nu het geval is. Het zou zeker Brussel concurrentieel kunnen overtroeven, ervoor zorgen dat Brussel, noch op economisch vlak, noch op sociaal vlak kan concurreren met Vlaanderen. Terwijl de Brusselse Franstaligen via hun collega's in het federaal parlement (met zijn bekende blokkeringsmechanismen) nu nog onze onnatuurlijk sterkeren zijn, zou in het scenario-Crols Vlaanderen voor het eerst de sterkste zijn in de Vla-Bru-verhouding.

Tot zover het standpunt-Crols. Vlaanderen zou dus op termijn kunnen zorgen voor een feitelijke afhankelijkheid van Brussel, wat zich vroeg of laat moet omzetten in een politieke afhankelijkheid, waarvan de meest uitgesproken vorm is dat het uiteindelijk toetreedt tot de Republiek Vlaanderen. En wel door de kleine poort, op onze voorwaarden. Het lijkt een droomscenario.

Maar Crols vergeet iets. Territorialiteit. De dag dat Vlaanderen uit de Belgische constructie vertrekt en Brussel achterlaat wordt een nieuwe internationaalrechtelijke situatie gecreëerd, waarbij Brussel tenminste een fractie van een seconde een onafhankelijke staat wordt, met alle rechten van dien. Een Republiek Brussel behoort tot de mogelijkheden, maar evengoed een Koninkrijk Brussel, of een constructie Brussel-Wallonië, als die laatste republiek het grondgebied Brussel zou willen aanvaarden als het zich aandient. Wat de staatsvorm ook mag zijn, het is duidelijk dat Brussel enkel en alleen tot Vlaanderen (of Wallonië) zal toetreden als de Brusselaars dat zelf willen.

"Wat is het verschil dan met nu?", kan men zich afvragen. Ook nu hoor je te pas en te onpas dat de Brusselaars zelf moeten beslissen of ze bij Vlaanderen willen komen in het geval van een eenzijdige Vlaamse onafhankelijkheidsverklaring. Niets is minder waar. Noch Vlaanderen, noch Brussel, noch Wallonië hebben tot op heden volledige constitutieve autonomie, dat wil zeggen, autonomie van onderen uit, autonomie die bekomen wordt als de optelsom van wat haar eigen burgers aan macht aan de deelstaat delegeren. De huidige constitutieve autonomie van de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest is slechts fragmentair, voor zover de indruk nodig is dat het autonoom beslissende delen zijn, maar het is slechts institutionele cosmetica. Volle constitutieve autonomie is niet het vertrekpunt voor de samenstelling van de federatie België.

Dat komt omdat België geen federale staat is, maar een unitaire staat met culturele én economische deconcentratie in aparte bestuursfiguren. Het onderscheid is belangrijk. Er bestaan veel definitieën over de term "federalisme", maar zelden zijn die normatief: men stelt empirisch vast dat er een soort federerende beweging plaatsgevonden heeft, maar wat erachter zat, of welke richting die uitging, is blijkbaar niet van tel. In één adem noemt men de staatkundige beweging van staten die zich bij verdrag federeren in een groter verband en staten die uiteengegroeid zijn in deel-entiteiten die vooralsnog samen blijven, beide "federale" staten.

Ik ga daarmee niet akkoord. "Zich federeren" is afkomstig van het Latijnse werkwoord "foederare" wat zoveel betekent als "zich verenigen bij verbond". Een federatie vorm je dus vanuit de basis naar een groter geheel toe, niet omgekeerd. Natuurlijk moet wetenschap zo objectief mogelijk zijn, maar het valt toch wel op dat men, omwille van enkele uitzonderingen waaronder België, de definitie van federalisme zo breed wil opentrekken dat een unitaire staat met wat deconcentratie in aparte bestuursfiguren ook meteen onder de definitie van federalisme valt.

Mijn stelling is dus dat België geen federatie is. Hoe sterk ons idee van zelfstandigheid binnen het Belgisch verband ook moge zijn, wij hebben die zelfstandigheid niet ontleend aan een bottom-up beweging die een stuk van haar soevereiniteit afstaat aan een federaal niveau. Wij ontleen die zelfstandigheid aan een nog steeds unitair bestuursniveau dat de regionalistische tendenzen heeft willen accommoderen, maar nooit erkennen in zijn echte aard: die van aparte naties. We zijn dus geen Vlaamse proto-burgers, integendeel, we zijn lid van de Vlaamse Gemeenschap ... van België.

Dat merk je aan tal van zaken. Zo zijn wetten, decreten en ordonnanties allemaal regelgeving die op gelijke hoogte met elkaar staat (mits enkele futuliteiten aangaande de ordonnanties). Bijgevolg vertrekt theoretisch elke regelgeving van het centrale niveau, dat een aantal functies van haar bestuur gedeconcentreerd heeft in eigen overlegorganen. En ook het befaamde verdragsrecht voor de gefedereerde entiteiten is in de praktijk ook Belgisch: in Europese ministerraden nemen Vlaamse ministers dan wel deel aan Raden die over Vlaamse bevoegdheden handelen, maar daarbij vertegenwoordigen zij niet Vlaanderen als legale, statelijke entiteit, maar de gehele Belgische overheid, hoe contradictorisch dat ook moge klinken.

Kijk het even na. Nemen we een duidelijk nationaal grondgebied en een duidelijke nationale identiteit als de twee belangrijkste kenmerken van een natie (een gezamenlijke geschiedenis laten we nu even achterwege, de problemen rond taal verzinken we in het begrip identiteit) dan vallen er binnen de Belgische constructie toch enkele interessante observaties te maken.

De Vlaamse Gemeenschap wordt gedefinieerd als die mensen boven de taalgrens die Nederlands spreken plus de mensen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die zich wenden tot instellingen gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap. Zelfs al is dit moeilijk te traceren (je kunt dus echt geen koppen tellen in Brussel, de aanwezigheid van Vlamingen moet blijken uit onrechtstreekse tellingen van mensen die zich wenden tot Nederlandse voorzieningen), met wat goeie wil kun je je Vlaamse bevolkingsgroep definiëren. Maar het grondgebied van Vlaanderen is niet eengemaakt. Brussel ligt er midden in, maar heeft zich doorheen de federalisering als een apart grondgebied weten te handhaven. Daardoor is Vlaanderen tot op heden als natie ontmand, waardoor het niet uit België kan vertrekken.

In Wallonië heb je het omgekeerde fenomeen: daar is het grondgebied heel duidelijk, maar de identiteit dan weer niet. Walen worden samen in één structuur met Brusselse Franstaligen bestuurd, wat hen dikwijls verhindert een eigen politiek te voeren, los van Brussel. Merk bijvoorbeeld op dat het onderwijs in Wallonië zich niet Waals kan noemen, terwijl dat in Vlaanderen mutatis mutandis wel kan. Er is één onderwijsbeleid voor de Franstaligen in Brussel en de Walen, terwijl de problemen in beide Gewesten heel anders zijn.

Terwijl het Franstalig onderwijs in Brussel zwaar getroffen wordt door kwaliteitsverlies ten gevolge van een enorme migranteninstroom, is het Waalse onderwijspubliek helemaal anders van samenstelling. En toch kent Wallonië heel wat inmenging vanuit Brussel, hoewel de Brusselaars doorgaans weinig of geen uitstaans hebben met de problematieken van la Wallonie profonde. Ze hebben er ook geen kiezers en dus geen belangen. Hun politieke voedingsbodemp is compleet anders.

Je hebt dus in globo Nederlandssprekende Belgen die in Vlaanderen wonen, Franssprekende Belgen die in Brussel wonen, Franssprekende Belgen die in Wallonië wonen, Nederlandssprekende Belgen die in Brussel wonen en ten slotte Duitssprekende Belgen die in Wallonië wonen. Maar allen zijn het Belgen. De voornaam kan veranderen, het genus is Belg.

Was België een federatie, dan zou er een moment moeten geweest zijn, al was het maar een theoretische fractie van een seconde, een moment waarop Vlaanderen, Wallonië (en misschien ook Brussel) onafhankelijk konden beslissen om zich tot een supranationaal niveau België te bekennen,

zoals in Duitsland gebeurd is. It didn't happen. "The act of federalism", het werkwoord, het zich bij elkaar voegen heeft dus niet plaats gevonden. Dat is belangrijk voor de Brusselse positie.

Wie beweert dat Brusselaars de constitutieve autonomie hebben om zelf te beslissen als Brusselaars "as such" of zij bij Vlaanderen wil komen, dwaalt. Die Brusselaars hebben evenmin als de Vlamingen het recht om zich een subnationaliteit te noemen van de Belgische. De Belgische identiteit is tot nader order nog altijd één en ondeelbaar, wat de Vlaamse Beweging ook moge denken. Er zijn taalgroepen, er zijn taalgebieden, maar er is géén enkele "gefedereerde entiteit" die zich een subnationaliteit, dit is: een natie die zich gefedereerd heeft, kan noemen.

Hetzelfde geldt dus voor Brussel, zelfs al is het een Gewest. Het heeft evenmin constitutieve autonomie. Meer nog, de bestuursfiguur Gewest is zelfs ongeschikt om constitutieve autonomie op te eisen. Gewesten mogen dan wel de emanatie van de territoriale bevoegdheden zijn, de vraag blijft "wie" dan die constitutieve autonomie opeist? Zijn dat "de Brusselaars"? Zo ja, wat is dat, een Brusselaar? Pas als er zoiets bestaat als een Brusselse natie, kan er een legitieme vraag zijn naar een eigen grondgebied. Willen de Brusselaars autonomie, dan moeten ze eerst bewijzen dat "Brusselaar" zijn iets aparts is.

En nu komt het: zolang Vlaanderen niet uit de Belgische constructie vertrekt, valt dit Brusselaar zijn onmogelijk te definiëren. Het Brussels grondgebied mag dan wel ééngemaakt zijn, maar geen mens die weet wie dat dan zou moeten opeisen. De Franstalige Brusselaars, die net beweren dat Brussel de laatste plaats is waar België nog echt België kan zijn? De Vlaamsgezinde Brusselaars die eigenlijk Brussel bij Vlaanderen zouden willen zien komen, maar in de minderheid zijn? De groeiende groep van nieuwkomers die, bij gebrek aan een duidelijke Belgische identiteit, gewoon hun eigen identiteit blijven behouden en zich terugtrekken in etnische stadswijken?

Wie o wie kan in naam van alle Brusselaars constitutieve autonomie opeisen voor het grondgebied Brussel? Wat is met andere woorden het bindmiddel van die Brusselse Gemeenschap? Taal? Nice try. Cultuur? Don't even think about it. Armoede? Perhaps, perhaps, perhaps.

Als politiek establishment moet je compleet gek zijn om de huidige politiek-filosofische posities te verlaten, als je niet zeker bent waar dat politiek avontuur eindigt. Zelfs al levert de huidige communautaire wurggreep enkel spierpijn op, alles is beter dan een compleet verlies van de huidige positie. Behalve ... als er een externe factor is die ervoor zorgt dat je die positie veilig kan verlaten en je zeker bent van de bevrijding. De spreekwoordelijke institutionele cavalerie als het ware.

En het is hier dat het idee-Crols faalt. Het wegtrekken van Vlaanderen uit de Belgische constructie creëert de Brusselse identiteit DE FACTO, tegen de realiteit in. Er is, buiten het collectief verlaten worden door Vlaanderen, niets wat als substraat kan dienen voor de Brusselse identiteit. Daarom zijn de inspanningen van het Brusselse belgicistische middenveld (Aula Magna, BruXelforum) ook zo groot: men pleit voor de uitbouw van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie - die in sommige constitutionele besprekingen zelfs de "Vierde Gemeenschap van België" noemt (cf Vande Lanotte) als het forum dat de Brusselse constitutieve autonomie zou kunnen claimen.

Maar die inspanningen, hoe zwaar gefinancierd die ook mogen zijn, hoe zeer die ook gesteund mogen worden door het Brussels middenveld, zijn niet het product van een Brusselse volksbeweging. Het zijn verdienstelijke intellectuele debatten, die inderdaad heel wat Brusselse problemen blootleggen (moet je echt eens lezen), maar het is een intellectuele beweging van de toplaag van een deel van de Brusselse academische, economische en culturele scène.

Vraag aan de Brusselse sympathisanten van ABVV bijvoorbeeld maar eens of ze geconsulteerd geweest zijn, of er acties of betogingen aan verbonden zijn. Ze zullen je zeggen van niet. Het is geen beweging die aan de basis gedragen wordt. Hoe zou dat kunnen? Hoeveel talen zou je om te beginnen moeten gebruiken om de grote verscheidenheid aan mensen die in Brussel wonen, te bereiken? Hoe wervend zou je "postnationaal" project zijn bij migrantengroepen die wel nog waarde hechten aan identiteit? Hoe veel mensen zou je kunnen mobiliseren voor een staatsproject waarin elk individu zich kan ontplooiën, wetende dat grote stukken van de migrantenpopulatie komen uit regelrechte wijculturen, waar in sommige gevallen het concept individu nog geen vorm gekregen heeft? Nee, de Brusselse Beweging is een intellectuele bloem die niet kan groeien in de voedingsbodem waar ze bedacht is.

Maar observeer wat er gebeurt als de optie-Crols voltrokken wordt. Trekt Vlaanderen uit België zonder Brussel, dan is de Brusselse Gemeenschap meteen gedefinieerd. Niet door een moeizaam identitair proces, maar met een pennetrek. Eens een territorium gegeven is, is het slechts een kwestie van tijd tot in relatie met dit territorium een identiteit zich ontwikkelt. Trekt Vlaanderen zijn handen van Brussel af, dan volstaat het voor de dominante groep Brusselaars (naar alle waarschijnlijkheid de Franstaligen) om binnen de nieuwe context de situatie DE JURE naar hun hand te zetten. Dan wordt

het bindmiddel "het in de steek gelaten worden". Koppel daar wat goedgekeurde propaganda aan vast, en je hebt meteen een stichtingsmythe.

Crols doet dus in feite het werk van Aula Magna en consorten. Kan het bestaan van een Brusselse natie die aanspraak kan maken op het Brussels grondgebied nu nog met gemak ontkend worden, op grond van het feit dat er geen bindmiddel voor is, dan is dat met het voltrekken van het plan-Crols niet meer mogelijk: wij hebben dat feit gecreëerd.

Er zijn natuurlijk voordelen verbonden aan deze oplossing. Terwijl men vroeger nog kon volhouden dat Vlamingen en Walen slechts variaties zijn op de Belgische identiteit, die in zijn organieke vorm nog in Brussel terug te vinden was, zal dat bij de installatie van een eigen Brusselse identiteit niet langer kunnen. Alle lasagna-theorieën over identiteit ten spijt: territoria kunnen zonder naties (jungles, woestijnen, onbewoonde eilanden), maar een natie kan nooit zonder een territorium.

Met deze oplossing komt er een duidelijk einde aan de identitaire verwarring zoals hierboven geschetst. Dan vallen beide de Vlaamse en de Waalse identiteit samen met het eigen grondgebied, en is er - letterlijk - geen ruimte meer voor de Belgische identiteit.

Maar de nadelen zijn legio. Zelfs al is de Brusselse natie in zijn beginjaren heel zwak, ze is volledig vrij om aan te vangen wat ze wil met haar (ongewilde?) autonomie. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat de Brusselse Republiek een federatie aangaat met de Waalse Republiek. En wat als Wallonië er vanuit die zelfde constitutionele autonomie erin slaagt aan te sluiten bij Frankrijk? Of Brussel meteen maar bij Frankrijk? Dan heb je een stukje "hexagone" midden in Vlaanderen.

Dat idee is trouwens niet zo heel absurd. De fameuze note pédagogique van de PS die midden juni 2008 bekend geraakte, is niet zomaar een gedachte-experimentje, maar een serieuze poging om een antwoord te formuleren op een studie die al meer dan twee jaar eerder uitgevoerd werd door de FUSL. Op een studiedag aldaar (18 maart 2005), werd het werk gepresenteerd van een aantal eminente constitutionalisten, die het statuut van Brussel onderzochten in het geval van "confederalisme".

Dit natuurlijk als omfloerste omschrijving van wat zou gebeuren als Vlaanderen de benen neemt. Confederalisme is immers een schaamlapje voor wie separatisme niet over zijn lippen krijgt. En wat bleek uit die studie? Dat in het internationaal recht zeer weinig regels bestaan omtrent de afscheiding van staten. Er is er wel ééntje dat van gigantisch belang is, en die in vloeiend Latijn luidt: "Uti possidetis iuris, ita possideatis", of in het schoon Vlaams: "Zoals u in rechte bezat, zal u in rechte bezitten".

Dit beginsel was vooral populair bij de dekolonisering van Zuid-Amerika, waar het grondgebied van alle huidige landen eigendom was van Spanje (behalve Brazilië). Het gevaar bestond daar dat de pas onafhankelijk geworden landen hun nieuwe grenzen gingen betwisten. Immers, de bestaande grenzen waren slechts binnengrenzen van het enorme koloniale rijk, die in vele gevallen de etnische grenzen niet hadden gerespecteerd. Het "Uti possidetis"-principe verhinderde al te veel twisten: Argentinië, Chili, Paraguay, Bolivia en alle andere nieuwbakken landen erkenden de administratieve binnengrenzen van het vroegere Spaanse koloniaal gebied als elkaars buitengrenzen.

Toegepast op België is het dus van enorm belang hoe deze staat uiteenvalt. Gebeurt dat in de huidige constellatie, dan kunnen Wallonië, noch Brussel aanspraak maken op elkaars grondgebied. Brussel kan geen aanspraak maken op Wallonië of omgekeerd, omdat geen van hen de constitutionele autonomie heeft van waaruit ze zelfstandig tot een aansluiting bij Wallonië zouden kunnen beslissen. Wallonië van zijn kant, kan nog moeilijker aanspraak maken op Brussel, omdat het grondgebied van Brussel nu eenmaal buiten het eigen grondgebied ligt. En dat is nu eenmaal not done.

Deze twee zaken zijn de grootste obstakels voor de droom van een Wallo-Brux-constructie, die onder meer in 2007 door Antoinette Spaak en Serge Moureaux werd uitgesproken, maar ook in Le Soir van 17 april 2008 herhaald werd door Rudy Demotte en Charles Picqué.

Als we het politiek handelen van de Franstaligen herdenken vanuit deze wens - namelijk zo goed mogelijk uit de Belgische constructie te vertrekken - dan wordt heel wat van hun politiek gedrag begrijpelijk. Dan blijkt ten eerste een corridor geen lachertje te zijn, maar een noodzakelijkheid om in een post-België-scenario Wallonië en Brussel te kunnen verenigen. En dan blijkt ten tweede het onbegrijpelijke verzet tegen de splitsing van BHV, glashelder te zijn: indien Vlaanderen erin zou slagen om haar taalgrenzen duidelijk te affirmeren, dan vormen die ook de staatsgrenzen van de toekomst. Dat moet ten allen prijze vermeden worden.

En het straffe van de zaak is dat men dit niet eens verbergt voor de Vlamingen. In een andere "note pédagogique" van de PS (8.05.2008) wordt gesteld dat het niet-oplossen van BHV cruciaal is voor het voortbestaan van België. Laurette Onckelinx stelt het in De Standaard van 31 mei 2008 zelfs nog duidelijker: "Brussel-Halle-Vilvoorde gaat over: hebben Wallonië en Brussel al dan niet een aparte

toekomst? BHV gaat natuurlijk ook over de verdediging van de Franstaligen die in de Rand leven, maar dat is niet de kern van de discussie"

Er zijn nog signalen in die richting, maar die vallen moeilijker te bewijzen. In mijn essay "Brussels, part of the solution?" (23.01.2008) verdedig ik de stelling dat de Franstalige Brusselaars hun oorspronkelijk plan, de aanhechting van België bij Frankrijk zagen mislukken, en daarom op een plan-B overgeschakeld zijn: de organisatie van een zo groot mogelijke afhankelijkheid van Frankrijk, in afwachting van een politiek feit dat de oude droom weer nieuw leven kan inblazen.

De aanwijzingen dat de Brusselse Franstaligen zich in feite als "second hand French" beschouwen en maar wat graag een of andere samenwerking met Frankrijk op poten zouden zetten "en attendant" zijn legio. Vooreerst is het zo dat onze gehele economie al sinds de jaren tachtig (of de opstart van het federalisme -1980/1988) uitverkocht wordt aan Frankrijk. De opdoeking van Royale Belge in de Franse AXA-groep in 1985, de uitverkoop van de Société Générale richting het Franse Suez in 1988, de economisch onbegrijpbare sluiting van het winstgevendende Renault Vilvoorde in 1997, de overname van de GIB-groep door Carrefour in 2000, de verovering van Electrabel en de recente aankoop van Fortis, het lijstje wordt ellenlang.

Verder zijn er ook politieke initiatieven in die richting. In maart 2008 liep hier nog een Bretoense burgemeester verloren, de heer Guégan, die samen met de Serviër Dobrica Milovanovic op 'fact finding mission' gestuurd was door het Congres van de lokale besturen van de Raad van Europa. Gedurende twee dagen "onderzochten" ze de niet-benoeming van de burgemeesters van Kraainem, Linkebeek en Wezembeek-Oppem. In 23 maart van datzelfde jaar kwam er dan een "veroordeling" door de VN ivm de Vlaamse Wooncode. Het was een initiatief van slechts een klein comiteetje (Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) van de VN, maar werd dit internationaal voorgesteld als een rapport van de VN tegen Vlaanderen. En op 18 mei 2008 schrijft Steven Erlanger, redacteur van de Engelstalige krant The International Herald Tribune dat het beleid in de Vlaamse rand een vorm van "non-violent fascism" is. Erlanger is Franstalig. De krant wordt uitgegeven in Parijs.

De geconcentreerde één-tweetjes met allerlei internationale instellingen, de tendentieuze berichtgeving over Vlaanderen in de internationale pers, de delegaties van neutrale gezanten, het kan niet op. Er is geen land ter wereld dat zoveel aandacht krijgt van Frankrijk als België. De samenwerkingsovereenkomst l'Eurométropole Lille-Tournai-Courtrai lijkt mij het nieuwste politieke wapen te zijn in deze veroveringsstrijd. Geen subtielere politiek dan cultuurpolitiek. Een naïef glimlachende Stefaan De Clerck, het is hoogst onrustwekkend. Noem mij een paranoia, ik vertrouw het voor geen haar.

De Franstaligen in België kiezen dus eieren voor hun geld. Men weet dat het schip al aan het zinken is, en koortsachtig is men op zoek naar de beste exit-optie. Het is mijn stelling dat Franstalig België meer bezig is met het voorbereiden van het einde van België dan wij. En dat terwijl wij in Vlaanderen nog steeds geloven dat België ook deze crisis wel zal overleven.

Welke conclusies moeten wij nu trekken voor onze houding tegenover Brussel in het algemeen en het plan-Crols in het bijzonder? Lijkt het verstandig om een intellectuele beweging van mensen die zich Brusselaars noemen (als aanduiding van een nationale identiteit, niet van stadsbewoners, zelfs al beweren ze "postnationalen" te zijn, whatever that may be) hét argument bij uitstek in handen te geven om constitutieve autonomie en de facto onafhankelijkheid op te eisen voor Brussel?

Men is intellectueel vrij ver gevorderd in hun legitimering van de Brusselse onafhankelijkheid, het enige wat men nu nog nodig heeft, is een bindmiddel voor alle Brusselaars waarmee men de boer kan optrekken om aan te tonen dat de gemaakte plannen realistisch zijn. Het zou heel onverstandig zijn om dat bindmiddel, namelijk het collectief verlaten worden door Vlaanderen, op een dienblaadje aan te reiken. Dus, tot nader order: "Vlaanderen laat Brussel niet los."

Brecht Arnaert

Verslag Staten-Generaal van Brussel en Staten-Generaal van Wallonië

BRUSSEL

Van november 2008 tot april 2009 werd in Brussel een 'Staten-Generaal van de Brusselse Civiele Maatschappij' georganiseerd onder voorzitterschap van Alain Deneef. In de aanloop naar de gewestverkiezingen van juni II en in het kader van de institutionele onderhandelingen die zouden komen wilden ze 'als Brusselaars onze stem laten horen en de karakteristieken van ons stadsgewest benadrukken en verdedigen'.

De drie initiatiefnemende organisaties zijn Bruxsel Forum (een website met als baseline 'baas in eigen stad', Manifesto (waarvan o.a. Dieter Lesage aan de basis lag) en Aula Magna (een vzw waarvan Eric Coryn (VUB) en Philippe Van Parijs (ULB) de trekkers zijn. Deze verenigingen ijveren voor de bevestiging van Brussel als volwaardig gewest met constitutieve autonomie, voor een 'herfinanciering' van Brussel, voor de afschaffing van de 'taalkloof', onder andere door het oprichten van twee- of meertalig onderwijs en voor culturele bevoegdheden voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Kortom het gaat hier over groupuscules van 'Brusselse nationalisten'.

Het zijn drie kleine verenigingen, maar via de website Bruxsel Forum hebben ze wel een 1.500 handtekeningen verzameld voor hun 'Brussels manifest'. Om hun representativiteit van Staten-Generaal geloofwaardig te maken werden de belangrijkste Brusselse middenveldorganisaties bij het verhaal betrokken: de christelijke en de socialistische vakbond, de werkgeversorganisatie BECI, de milieu-organisaties ARAU en BRAL, het Brussels Kunstenoverleg en de Réseau des Arts de Bruxelles.

De Staten-Generaal werd opgebouwd rond zestien thema's die in evenveel 'volksvergaderingen' besproken werden. Deze bespreking was telkens gebaseerd op een document dat aangeleverd werd door de academische partners, te weten de VUB, de ULB en de Facultés Saint-Louis.

Om het engagement van al deze belangrijke organisaties te staven waren bij de aankondigingspersconferentie de grote bazen in persoon aanwezig, al was het even wachten op de rector van de VUB die de weg niet vond.

De top van deze grote organisaties heeft het initiatief wel ondersteund, maar het is duidelijk dat de middenveldorganisaties hun achterban niet gemobiliseerd en ook niet geconsulteerd hebben. Als vakbondslid heb ik nooit zelfs maar een artikeltje gelezen in de publicaties, geen infosessies, geen overleg over standpunten, niets. Bij de werkgeversorganisatie BECI was de (Vlaamse) ondervoorzitter totaal niet op de hoogte gesteld van het initiatief. Opmerkelijke hiatus ook in het plaatje: het verenigingsleven was niet vertegenwoordigd in de stuurgroep. Ook de Brusselse poot van het VOKA werd niet uitgenodigd.

Wat de academische ondersteuning van het hele opzet betreft is het natuurlijk buitengewoon opvallend dat de KUB niet uitgenodigd was om zijn medewerking te verlenen. Bijzonder opmerkelijk als men weet dat tot de academische staf van de KUB een voorzitter van de Vlaamse Volksbeweging behoort, alsook een gewezen Davidsfondsvoorzitter, een voorzitter van het Vlaams Komitee voor Brussel... Als reden daarvoor werd opgegeven dat de KUB geen volwaardige universiteit is (mag geen mastersgraden afleveren) en ook dat de andere drie instellingen al een traditie van samenwerking onderhouden. Maar dat klopt ook weer niet want de KUB is wel degelijk medepartner van het elektronisch tijdschrift 'Brussels Studies', een gemeenschappelijke academische 'pool' wat de kennisverspreiding over Brussel betreft.

Op twee maanden tijd hebben een vijftigtal hoogleraren van die drie instellingen dus zagezegd academische nota's vervaardigd om voor al de thema's een probleemstelling te formuleren en aanzetten tot oplossingen te formuleren. Tien bladzijden om, bij wijze van voorbeeld een status quaestionis over onderwijs te formuleren, en oplossingen te suggereren, veel is het niet, en bovendien waren de nota's vaak erg tendentius. Er liep een rode draad doorheen van het bevestigen van een Brusselse culturele gemeenschap en voor het afbouwen van de zeggenschap van de Vlaamse en Franstalige gemeenschap in Brussel. Ik kom straks terug op het onderwijsvoorbeeld.

Die nota's werden onder de deelnemers aan de statengeneraal per e-mail verspreid. Bij elk van de 16 zittingen werd de academische nota nog eens gepresenteerd. Vervolgens was het woord aan de zaal. De debatten verliepen ongestructureerd: iedere deelnemer had één à twee minuten spreektijd. De opkomst per zitting lag tussen de vijftig en de honderd deelnemers. Het onderwijsdebat lokte nog een pak meer dan honderd deelnemers. Er werd ook met bevoorrechte getuigen gewerkt die een vijftal minuten spreektijd kregen. De eigenlijke debatten duurden anderhalf uur. Stel u voor dat men over een complex onderwerp als het onderwijs in Brussel anderhalf uur ongestructureerd praat: dat geeft een opeenstapeling van meningen en ideeën over allerlei aspecten zonder systematiek, zonder stroomlijning. Verslaggevers noteerden ijverig.

Behalve de leden van de stuurgroep zijn er bij mijn weten geen uitnodigingen verspreid voor de activiteiten van de Staten-Generaal. Men werd geacht via de media, of via de website te vernemen dat het plaatsvond en op wat de agenda was. Voor onderwerpen als onderwijs of gezondheidszorg zijn er geen specifieke inspanningen geleverd om mensen uit de sector, beroepsverenigingen, belangenbehartigers of wat dan ook uit te nodigen. Het debat over gezondheidszorg werd door de Vlaamse medische sector in feite geboycot, maar dat was dan weer aanleiding om te stellen dat er geen noemenswaardige problemen te noteren zouden zijn op taalvlak in de medische zorg, 'want op de vergadering is dit maar door één persoon aan de orde gesteld en door een andere persoon weerlegd', zo luidde het achteraf in de verslaggeving.

De organisatoren van de Staten-Generaal gaan prat op een ruime opkomst. Er waren in totaal 2.600 deelnemers komen opdagen op de in totaal twintig zittingen. Er werden 25.000 downloads geregistreerd van de academische nota's. Er was een opmerkelijk talrijke Vlaamse deelname bij de meeste debatten: zo'n 30% Nederlandstaligen, schat voorzitter Alain Deneef, en dat cijfer vertegenwoordigt voor hem ook het reëel maatschappelijk impact van de Vlamingen in Brussel. Ter vergelijking: de Vlaamse regering rekent ook 30% van de bevolking als doelgroep voor zijn beleid in de hoofdstad. Dat is de zogenoemde Brusselnorm. Wie echter over de hele lijn afwezig bleef uit de discussies, dat waren de allochtone Brusselaars, die praktisch compleet onzichtbaar bleven.

Er werd geopteerd om niet met simultaanvertalingen te werken. Ieder werd geacht in zijn eigen taal te spreken. De vraag is dan natuurlijk in hoeverre de interventies van de Nederlandstaligen door de Franstaligen konden verstaan worden. Sommige Vlamingen schenen daar zelf aan te twifelen, met name Eric Coryn, eigenlijk het Vlaamse boegbeeld van de Staten-Generaal lapte constant de regel 'elk spreekt zijn taal' aan de laars. Hij stelde zelf dat hij anders niet door iedereen begrepen kon worden. Alain Deneef was van mening dat een dergelijk opzet tien jaar geleden niet op die manier mogelijk geweest was, omdat er toch meer en meer Franstaligen het Nederlands machtig worden. In ieder geval kan men rustig stellen dat de debatten zeer hoffelijk verliepen en dat elke mening - ook provocatieve stellingen - ook rustig aan bod konden komen.

De media-aandacht voor de Staten-Generaal van Brussel is erg gering geweest, zeker wat betreft de Vlaamse media. Alleen Brussel Deze Week heeft het proces opgevolgd. De Franstalige media hebben vooral aan het einde van de rit forum verleend. In de Vlaamse kranten heeft alleen KVS-directeur Jan Goossens in zijn column aandacht geschonken aan het initiatief, dan wel in positieve zin. In De Standaard hebben een aantal Vlaams-Brusselse middenvelders dan weer tegengas gegeven.

Toen het initiatief van start ging stonden we met de Vlaamse beweging in Brussel voor de vraag: wat doen we ermee? Deelnemen of negeren. We hebben geopteerd om op elk van de vergaderingen onze mening te gaan verkondigen, ook al leefden we van meet af aan met het gevoel dat we de vooraf afgebakende stellingen niet fundamenteel zouden kunnen beïnvloeden. Maar baat het niet dan schaadt het niet. Het was meteen een intellectuele oefening en intussen konden de deelnemers onze ideeën maar gehoord hebben. Er zijn wel contacten gelegd met verschillende Vlaams-Brusselse middenveldactoren die niet in de Bruxellitude meestappen: het VOKA en de HUB/KUB, mensen uit de medische sector, uit het onderwijs, uit gerecht en zelfs uit de culturele sector. Zij hebben elk op hun thema hun stem laten klinken en hebben achteraf ook het kritisch opiniestuk in De Standaard ondertekend.

De stellingen van de Staten-Generaal zijn ook wel geëvolueerd in de loop van het proces.

Ik licht even twee gevoelig onderwerpen eruit: de problematiek van de relatie tussen Brussel en de Vlaams-Brabantse omgeving, en de kwestie van het onderwijs.

Hinterland wordt Ommeland

Het debat over 'Brussel en zijn hinterland' was ongetwijfeld het woeligste debat, dat heel snel uitdraaide op een patstelling. Dat Brussel deel uitmaakt van een veel bredere grootstedelijke ruimte werd door niemand aangevochten, maar over de manier waarop het beleid voor dit gebied eenvormiger of althans coherenter zou moeten worden liepen de meningen uiteen. Het was Dave Sinardet (UA) die de optie verdedigde om een nieuwe grootstedelijke entiteit te creëren die een groot deel van het oude Brabant zou omvatten, en waarvoor een politiek lichaam zou moeten worden opgericht, bevoegd voor ruimtelijke ordening en mobiliteit, met verkozen organen en bestuur - weliswaar zonder aan de taalwetgeving te raken. Dat idee werd meteen afgestreden door een stem uit Vlaams-Brabant die dit nieuwe 'stadsgewest' als een soort 'paard van Troje' beschouwde voor de Rand. Door bepaalde Brusselaars wordt een grotere beleidsinvloed van Vlaanderen door bepaalde Brusselaars dan weer als een paard van Troje beschouwd. Uiteindelijk werd dan door een aantal deelnemers een voorzichtige consensus geformuleerd in de zin van het uitdiepen van de piste van de samenwerkingsakkoorden tussen de gewesten. Er was vast en zeker geen consensus voor een groot-Brussels stadsgewest. Het was vast wel onder invloed van VOKA dat het plan van Sinardet, dat ook in de oorspronkelijke beginselverklaring de leidraad was geweest, duidelijk door de stuurgroep van de Staten-Generaal verlaten werd, om uit te monden bij het concept van de 'Brussels Metropolitan Region', dat de jongste tijd ook in de media is gebracht en dat gebaseerd is op samenwerking tussen de gewesten elk vanuit de eigen bevoegdheden. Hoe dat dan moet met de financiering (bijvoorbeeld van de mobiliteit en het voorstadsnet is op geen enkel moment duidelijk geworden).

Wat onderwijs betreft, zoals gezegd werd ook hier heerste de fetisj van de Staten-Generaal dat de 'Brusselse Gemeenschap' gestalte moet gegeven worden. Voor sommigen gat dit zover dat men alle cultuur- en onderwijsbevoegdheden naar het Brussels Hoofdstedelijk gewest zou willen overhevelen. In het minimumscenario moet het gewest 'de regie' voeren oer onderwijs en cultuurbeleid waar de gemeenschappen dan nauw zouden moeten samenwerken vanuit een gemeenschappelijke visie. En natuurlijk moet er meertalig onderwijs georganiseerd worden.

In de onderwijsnota werd eerst terecht gesteld dat er niet zoiets bestaat als 'Brussels' onderwijs. De twee gemeenschappen voeren op onderwijsvlak een volstrekt autonoom beleid. Samenwerking (bijvoorbeeld met betrekking tot de problematiek van het spijbelen en controle op de leerplicht) komt zeer moeizaam van de grond. Vervolgens wordt in de nota doodleuk gedaan alsof er géén twee onderwijssystemen zijn in Brussel. De cijfertjes van beide gemeenschappen worden opgeteld tot 'Brusselse' cijfers. Die ogen niet fraai. 28% van de leerlingen in Brussel verlaten de school zonder diploma (in heel België is dit 17%). Er is hoge schoolachterstand, veel concentratiescholen en onderwijssegregatie. Allemaal correct, maar daarmee verdrinken de gegevens over het Nederlandstalig onderwijs in het geheel. Er wordt geen afzonderlijke diagnose gegeven over het Nederlandstalige en het Franstalige onderwijs, terwijl de problematiek die zich in beide systemen stelt erg verschillend van aard is. Alain Deneef heeft voor TV-Brussel toegegeven dat de problemen inzake onderwijs vooral in het Franstalig onderwijs schrijnend zijn. Het Vlaams onderwijs kampt in Brussel ook met problemen maar daar wordt aan gewerkt. Daartoe worden ook 22,7% meer middelen per leerling geïnvesteerd in het basisonderwijs, en 18,1% in het middelbaar onderwijs.

Inderdaad, de Franstalige scholen hebben in veel hogere mate te maken met allochtone leerlingpopulaties. De Vlaamse scholen trekken duidelijk een 'beter' publiek aan doordat (ook anderstalige en allochtone) ouders een bewuste keuze maken voor een Vlaamse school. De uitdaging is hier om de Nederlandse taalverwerving te verbeteren in een stad waar het Nederlands niet de omgevingstaal is. Maar dat verhaal komt in de academisch nota niet aan bod. Immers, de toveroplossing van professor Piet van de Craen is om in Brussel meertalig onderwijs te organiseren. Hoe hiermee de schoolsegregatie mee kan bestreden worden en het algemeen onderwijs- en scholingspel kan worden opgekrikt wordt door Van de Craen echter niet uitgelegd. Opmerkelijk nog

dat de Franstalige medeauteur van de nota de conclusies en beleidsaanbevelingen niet mee onderschreef.

Van de Craen was op het debat merkwaardig genoeg niet aanwezig, maar zijn pleidooi voor meertalig onderwijs vond beslist geen algemene instemming; Verreweg de meeste tussenkomsten plaatsten heel wat voorbehoud bij dat idee. Ook een Franstalige woordvoerder van het ABVV wees dat af als een elitair project. De meeste leerlingen in het leerplichtonderwijs hebben te kampen met taalachterstand in de onderwijstaal, of dat nu het Frans of het Nederlands is. Alle energie moet dan ook gericht zijn op het inhalen van die taalachterstand. De voorman van ACOD-Onderwijs Brussel nam afstand van het idee dat onderwijsbevoegdheden naar het gewest moeten gaan. "Het is wel wenselijk dat Vlaanderen bij het schrijven van besluiten en decreten rekening houdt met de specifieke situatie van het Hoofdstedelijk Gewest Brussel."

Ook hier werd in de eindteksten de meest voorzichtige stelling naar voor geschoven.

De volgende Brusselse regering moet een 'Gewestelijke Conferentie over het Onderwijs samenroepen om een plan op te stellen, aangepast aan de Brusselse realiteit van de 21ste eeuw. Vooral het taalonderwijs moet daarin centraal staan. En dat plan moet 'zonder enig taboe alle mogelijke pistes doorgronden voor een samenwerking tussen de verschillende overheden en onderwijsnetten.'

In het algemeen hoofdstuk over het bestuursmodel voor Brussel leest men het volgende: 'Het Brussel Hoofdstedelijk Gewest moet de hoofdcoördinator worden of een exclusieve bevoegdheid bezitten over volgende domeinen: de verschillende belastingen voor bedrijven, mobiliteit, parkeerbeleid, toerisme, lokale of regionale acties op bi-/multicultureel vlak, onthaal en integratie van nieuwkomers, beroepsopleiding, musea, ziekenhuis- en sportinfrastructuur. Er moet eveneens een specifiek stelsel voorzien worden voor opleiding en onderwijs in Brussel. Daarbij moet extra aandacht worden besteed aan de ontwikkeling van twee- of meertalige scholen en vernieuwende technische studierichtingen.'

Wat onderwijs betreft dus, enerzijds een conferentie die moet leiden tot nauwe samenwerking en anderzijds een derde onderwijsautoriteit van het gewest zelf, naast die van de gemeenschappen.

Op het vlak van cultuur concludeert men: 'Het is volgens ons heel belangrijk dat de Gemeenschappen verplicht worden hun beleid op Brussels grondgebied op elkaar af te stemmen en dat er op gewestelijk niveau een coördinerende en integrerende instantie wordt opgericht.'

De 'Staten-Generaal' pleit dus niet voor het radicaal opdoeken van de gemeenschappen in Brussel, maar zeker wel voor een ondergeschikte rol voor de gemeenschappen. Een aantal gemeenschappen moeten wel van de gemeenschappen afgenomen worden of - inzake onderwijs, moet er een derde net bijgecreëerd worden.

Het lijkt erop dat deze ideeën sterker leven bij de Nederlandstalige Brusselaars dan bij de Franstalige. Bij de verkiezingen trad de partij 'Pro Brussel' aan, die 2,36% van de Nederlandstalige kiezers achter zich kreeg tegen 1,67% van de Franstalige kiezers. Komt daarbij dat de ideeën in zekere mate - toch wel een beperkte mate - gedragen worden door mandatarissen van Groen! SP.A en VLD die zich meer en meer Brussels en minder Vlaams opstellen. Franstalige partijen lijken zeker veel minder geneigd om mee te stappen in dit verhaal.

De boodschap dat het tijd wordt om in Brussel de 'taalmuren te slopen' komt ongetwijfeld sympathiek over. Men vergeet echter dat de opbouw van Vlaamse instellingen een absolute noodzaak was om überhaupt een Nederlandstalig cultuur- onderwijs en welzijnsaanbod te hebben. Het is opmerkelijk dat voornamelijk de mensen uit de culturele sector nu pleiten om de autonomie af te bouwen, en een terugkeer te bepleiten naar de oude unitaire situatie waar de Vlamingen in het Brussels cultuurbeleid gemarginaliseerd werden. Ze lijken niet te beseffen dat als ze door Franstaligen ernstig genomen worden, dat dit enkel mogelijk was door de autonome beleidsruimte die de Vlaamse gemeenschap in Brussel verworven heeft en door de aanzienlijke middelen die Vlaanderen daarvoor uittrekt. Er is absoluut niets dat belet dat Vlaamse en Franstalige instellingen met elkaar zouden samenwerken, zoals trouwens volop gebeurt. Het is daarbij wel opmerkelijk dat het telkens de Vlaamse gemeenschap

is die haast systematisch het meest middelen in dergelijke samenwerkingsprojecten investeert, of het nu gaat over het Kunstenfestivaldesarts, BrusselBravo, Flagey, Brussels Gekleurd, of wat ook.

In de sectoren waar Vlaanderen *niet* over volwaardige autonomie beschikt, denken we dan aan de gezondheidszorg, die voor het grootste deel bicommunautair gebleven is, is het voor de Vlamingen huilen met de pet op: tweetaligheid is in de Brusselse ziekenhuizen meer uitzondering dan de regel.

Om het scherp te stellen: het gevaar van de Brusselse Staten-Generaal bestaat erin dat men de Brussels Vlamingen lijkt te willen losweken uit het Vlaamse geheel. In een perspectief van Vlaamse onafhankelijkheid is dit natuurlijk zeer onwenselijk.

WALLONIE

De Staten-Generaal van Wallonië vond plaats op 9 mei II.

Het contrast met de Brusselse Staten-Generaal is zeer groot.

- De Brusselse staten-generaal gaat uit van hervormingen binnen het Belgisch bestel, terwijl de Waalse een reflectie wilde voeren over een post-Belgische situatie (anti-Belgische gevoelens waren ook niet van de lucht). De redenering is dat de voorspelling van Manu Ruys uit '73 is uitgekomen: Vlaanderen een volk in beweging, een natie in wording. Die natie is een feit geworden en de groep mensen rond initiatiefnemer Jules Gheude verwacht dat Vlaanderen effectief op koers is richting onafhankelijkheid. Dan moeten de Walen hun toekomst bepalen: een onafhankelijke republiek vormen, met of zonder Brussel of aansluiten bij Frankrijk (ook met of zonder Brussel).
- De Waalse staten-generaal moest het helemaal stellen zonder de steun van het middenveld: geen vakbondsvertegenwoordigers, geen werkgeversorganisaties, geen officiële medewerking van universiteiten, de culturele sector, niets. Ook haast geen politieke bijval: alleen ex-minister-president Jean-Claude van Cauwenberghe en ex-Waals parlementsvoorzitter Willy Burgeon waren aanwezig.
- Het initiatief kon uiteraard ook niet rekenen op de financiële steun van de Koning Boudewijnstichting.
- Er waren wel verschillende academici uitgenodigd die stevige inhoudelijke bijdragen pleegden, met studies over de transfers, over internationaal-rechtelijke implicaties van een splitsingsscenario, enz. Maar verschillende van deze academici benadrukten dat het voor hen om een puur hypothetische denkoefening ging.
- De opkomst voor de Waalse Staten-generaal was ontegensprekelijk erg laag. Hadden enkele honderden Walen de oproep ondertekend, dan bleken er uiteindelijk maar een 150 mensen op te dagen. Er waren blijkbaar al geruime tijd spanningen binnen het organiserende comité tussen de rattachisten en de wallinganten, en kort voor de eindmeet trok Claude Dejaie zich terug uit de organisatie, vanwege vermeende manipulatie door de rattachisten. Daaraan werd ruim echo verleend door de Waalse media. Het is immers zo dat de rattachisten, onder leiding van François Périn, al geruime tijd gestructureerd zijn als partij, de RWF, en daaruit volgens de wallinganten een organisatorisch voordeel putten. Een deel van de wallinganten haakte af, terwijl de RWF ook al zijn leden had opgeroepen niet aan het initiatief mee te werken. Een dubbele demobilisatie dus.
- Er waren drie werkgroepen: een werkgroep Wallonie-Bruxelles; een werkgroep Wallonie indépendante en een werkgroep Wallonie-France. In de namiddag werd in plenaire zitting gestemd: 74,4% bleek voorstander van de aanhechting bij Frankrijk; 16,2% voor een onafhankelijk Wallonië en 9,2% voor Wallonie-Bruxelles. Men moet hierbij wel rekening houden met het feit dat voor sommigen de optie Wallonie-France eigenlijk een optie Wallonie-Bruxelles-France inhield, maar dit werd niet als dusdanig ter stemming voorgelegd. Daarover moeten de Brusselaars zelf immers uitsluitel geven, vond men, hoewel er wel enkele vurige Brusselse rattachisten aanwezig

waren. Overigens heeft Van Cauwenberghe in de werkgroep Wallonie-France verklaard dat een scenario Wallonie-France alleen geloofwaardig is met Brussel, omdat Parijs niet in Wallonië geïnteresseerd is.

- in de werkgroep Brussel werd gekeken hoe de verhouding tussen Brussel en Wallonië is: er is een bestuurlijke scheiding, het zijn twee gewesten, maar ook op het vlak van cultuur en onderwijs en zelfs op het niveau van de politieke partijen zijn het entiteiten die losser van elkaar staan dan Brussel en Vlaanderen. Er werd ook zeer grondig ingegaan op de problematiek van Brussel-Halle-Vilvoorde en de consequenties voor de afwikkeling van dit dossier op de toekomstige grenzen. Er werd ook een studie voorgesteld over de transfers. Daaruit zou blijken dat de transfers minder belangrijk zijn dan Vlaamse bronnen het vaak voorstellen, en dat er elders in Europa regio's zijn die relatief hogere transfers kennen dan Wallonië.
- Op de Waalse Staten-Generaal trad Alain Deneef ook op als gastspreker: hij moest er zowaar spitsroeden lopen, want Brusselse leden van het platform 'Bruxelles Metropole Francophone' deelden pamfletten uit waarin Deneef verweten wordt onder een hoedje te spelen met de Vlamingen. Ook Deneef verklaarde zijn verknochtheid aan België, maar in de onwaarschijnlijke hypothese dat Brussel voor de keuze zou gesteld worden om te kiezen, meende hij zou Brussel nooit voor Wallonië kiezen, want 80% van de economische belangen liggen in Vlaanderen, en maar een heel klein beetje in Waals-Brabant. In de wandelgangen kon men vernemen dat de stroming die Deneef in Brussel vertegenwoordigt een minderheidsstroming is.
- In de werkgroep Wallonie-France kwam een Franse ambtenaar uiteenzetten dat de Waalse Staten-Generaal nogal uitgaat van een absoluut opslorpingsscenario van Wallonië dat volledig zou opgaan in het jacobijnse Franse systeem. Terwijl volgens hem formules denkbaar zijn waarbij Wallonië een eigen autonoom statuut behoudt. Voor Brussel zal dat in elk geval nodig zijn, verklaarde hij in privé.
- In de plenaire zitting werd de vraag gesteld welk rechtsstatuut de Nederlandse taal in de toekomst zou krijgen, indien Brussel opgaat in een Waals-Brusselse staat of zelfs in Frankrijk. Daarop werd vrij emotioneel gereageerd dat alle internationaal-rechterlijke beschermingsmaatregelen zouden van kracht zijn en zo in casu ook het minderhedenverdrag. (Lees : in tegenstelling tot de Vlamingen die dergelijke verdragen niet onderschrijven). Probleempje: Frankrijk heeft dat verdrag al niet onderschreven, voor zover dergelijke bescherming al zou te vergelijken zijn met de huidige status van het Nederlands als volwaardige officiële taal in Brussel op elk niveau van de administratie.

Johan Denys en Bernard Daelemans

Het Brussels sociaal-flamingantisme historisch bekeken

Aan mij komt nu al voor de zesde keer de eer toe op deze trefdag een historische noot te brengen. In Brussel zijn er, uiteraard, smaakmakende zaken gebeurd, zowel in de sociale en Vlaamse beweging. Ik zou graag willen inzoomen op de gebeurtenissen hier in Brussel, tijdens de Eerste Wereldoorlog. Over het activisme is er al veel gepubliceerd en het is niet de bedoeling hier de opportuniteit, de zwakten en kwaliteiten of de betekenis van deze beweging te analyseren. Wel wou ik ingaan op enkele, nogal onbekende punten die ons als sociaal-flaminganten moeten interesseren. In het internationale revolutiejaar 1917 kwam ook de Raad van Vlaanderen als een soort 'voorlopig bewind' tot stand. Deze laatste term is niet misplaatst, want eigenlijk vergeleek men zich toen graag met de toestanden van 1830. De Raad vond immers dat hij, zeker in Vlaanderen, op een bredere basis steunde dan destijds de revolutionairen van 1830, hetgeen hem dan ook meer legitimiteit gaf! Het is interessant om de economische visie van de Raad, waar veel vooruitstrevende liberale elementen, de eerste generatie van Vlaamse afgestudeerden, deel van uitmaakten, al was het maar uit een natuurlijke reactie omdat flaminganten in de vooroorlogse Liberale partij traditioneel moeilijk aan de bak kwamen. Zij waren meestal liberale progressisten, die sympathiseerden met de arbeidersbeweging uit humanitaire of filantropische redenen. Hun oplossing voor de arbeidersvraagstuk was niet de klassenstrijd maar opvoeding, scholing en sparen (eigenlijk moeten we ook Anseele op vele vlakken als als een progressief liberaal dan als een socialist beschouwen). In een periode dat Vlaamse volkskracht, volksverheffing en volksontwikkeling bij iedere Vlaamsgezinde onbetwistbare kernbegrippen waren, en er nog geen Vlaams kapitalisme bestond, was er ook op sociaal-economisch vlak veel mogelijk. Blijkbaar was ook het Daensitische ideeëngoed omtrent de pachtproblematiek in Vlaams radicale kring diep doorgedrongen, want 'zoals overal is het pachtstelsel, als uitvloeisel van het individueel eigendomsrecht, ook in België altijd een bron van onrecht en uitbuiting en bijgevolg van betwisting en wrijving geweest; nog daargelaten dan, dat de grondeigenaars in Vlaanderen niet zelden hun pachters in een toestand van politieke en zedelijke dienstbaarheid hielden en houden. Ook is het steeds één der doeleinden van de Vlaamse beweging geweest, de Vlaamse boeren uit hun knechtschap te bevrijden en hun een menswaardig bestaan te verzekeren. Is het dan te verwonderen dat tijdens de bezetting stemmen opgingen om de onteigening der woekerende grondbezitters ten bate van de landbouwers zelve te vragen?' aldus Arthur Faingnaert, de activist die toen actief was in de Kommissie van Arbeid en Sociale Voorzorg. In oktober 1917 werd een voorstel terzake ingediend. Uiteindelijk zou landbouwgrond verplicht aan de 'pachter, bebouwer van het land, of, zo deze het aanbod afwijst, openbaar verkocht worden.' De nieuwe grondeigendom was gedurende ten minste 30 jaar onvervreemdbaar en één persoon zou niet meer dan 50 hectaren mogen bezitten in Vlaanderen... Het lijkt wel op de socialisering van de grond in Midden Amerika in het recente verleden... De Duitsers wilden echter alleen eigenaars onteigenen die burgers waren van staten waarmee Duitsland in oorlog was. De activisten argumenteerden, tevergeefs, dat ook Belgische grootgrondbezitters aan die voorwaarden voldeden... Eind juni 1918 waren de statuten van 'eigen akker' en de 'Vlaamse landbank' en een ontwerp van een nieuwe pachtwet klaar. 'Deze proefnemingen zouden het Vlaams nationalisme geweldige wapenen verschaft hebben tegen het terugkerend Belgisch gezag, als hun betekenis maar een tijdje had kunnen inwerken op het bewustzijn en het gevoel der Vlaamse landbouwersbevolking.' aldus Faingnaert. Door de complete afhankelijkheid van de Duitsers, waar de beruchte landjonkers een terugslag van deze maatregelen vreesden in eigen land, zou het hele project hoe dan ook geen hoge vlucht kunnen nemen. En door de wending van de oorlogsomstandigheden lieten de Duitsers hun Flamenpolitik los omdat die een hinderpaal vormde voor elke onderhandelde vrede.

In de loop van 1916 waren de geallieerden en de Duitsers ook begonnen met mekaars bezittingen in hun respectievelijke gebieden te naasten. In mei 1917 had Faingnaert een rapport gemaakt, en op 100.000 exemplaren verspreid, in een brochure met de veelbetekende titel 'Wat het Vlaamsche Volk moet weten aangaande het Kempische Kolenbekken'. De Kempense ondergrond bevatte toen naar schatting voor 500 miljard frank aan kolen. In 1906 had de Belgische regering 27.850 hectaren binnen het rijkste gedeelte van het kolenbekken in concessie gegeven aan maatschappijen, waarvan de aandelen voor een groot deel in handen waren van Franse groepen zoals Le Creusot, Pont à Mousson en Béthune. Op 24 september 1917 werd de Vlaamse Mijnraad gesticht met als doel het Kempense kolengebied tot 'nationaal Vlaams bezit' te maken. De Duitsers wilden natuurlijk een meerderheidsparticipatie voor een Rijnlands-Westfaalse groep. Bij besluit van 24 november 1917, werd de liquidatie bevolen van het 'in België voorhanden zijnde vermogen van de Fransche

deelhebbers' aan de vennootschappen 'Charbonnages de Beeringen' te Luik, 'Charbonnages de Winterslag' te Brussel en 'Charbonnages Limbourg-Meuse' te Brussel. De Vlamingen wilden dat 'de staat Vlaanderen oppermachtig beschikken over de schatten van zijn ondergrond' maar stonden met hun voornemens blok, omdat die staat Vlaanderen (nog) geen rechtspersoonlijkheid had. Er was sedert 21 maart 1917 wel een bestuurlijke scheiding van België afgekondigd, maar de noodzakelijke politieke scheiding en de erkenning van een staat Vlaanderen werd door de Duitsers op de lange baan geschoven. Ook hier was de Vlaamse autonomie een pion op het internationale schaakbord waar imperialistische machten, die per definitie niet solidair *kunnen* zijn omdat ze uitsluitend hun eigen belangen behartigen, de dienst uitmaken. Toch bleken ook in het Mijndossier, de Vlamingen niet zomaar aan het handje van de Duitsers te lopen. Het Duitse voorstel waarbij de vijf Vlaamse provinciën één van de twee eigenaarsgroepen zouden vormen met 49 % van het kapitaal, terwijl een groep van Rijnlands-Westfaalse kapitalisten de andere 51% voor haar rekening zou nemen, werd afgewezen. De Vlaamse gevolmachtigden eisten dat ten minste twee derden der eigendomstitels, alsmede de meerderheid in de Raad van beheer aan de Vlamingen moesten toekomen. Bovendien zouden ook de drie Belgische maatschappijen: André Dumont, Liégeois en Helchteren-Zolder, verplicht worden hun 'sociaal kapitaal' te verhogen om ook hier Vlaamse overheidscontrole te verwerven. Intussen had de gevolmachtigde voor Nijverheid en arbeid, Emiel Ver Hees in april 1918 ook een wet over 'verplichte verzekeringsplicht tegen ziekte, vroegtijdige gebrekkelijkheid en ouderdom' die nog niet door de Belgische senaat was goedgekeurd, door de Gouverneur-generaal laten bekrachtigen. Volgens Ver Hees moest de controle over de kassen door de werknemers zélf gebeuren 'om alle misbruiken te keren'...

Vanaf de Russische novemberrevolutie verslapt de Duitse interesse voor een scenario van politieke scheiding van België. Ze belijden nog enkel 'platonische' lippendienst aan het principe. Alle projecten, o.m. de oprichting van het 'Nationaal Verweer', een soort Vlaamse Rijkswacht met o.m. Borms en Paul van Ostaijen, werden op de lange baan geschoven. Omdat ze goed weten dat het activisme onpopulair is bij de bevolking, vragen de Duitsers aan de Raad van Vlaanderen dat deze zich op bredere basis zou laten herverkiezen, zodat hij als grondwetgevend lichaam erkend zou kunnen worden... In Polen hadden de Duitsers daarentegen wel eerst de onafhankelijkheid uitgeroepen en die dan verder ingevuld maar daar was het ambtenarencorps gevlucht naar Rusland! De activisten zagen wel in dat verkiezingen volgens het in België geldend stelsel op 'n geweldige nederlaag voor het aktivisme zouden uitlopen. Verschillende stelsels met uitsluitend gunstige kansen voor de beweging werden uitgewerkt. Intussen verklaren René De Clercq (die op 11 juni 1917 voor de eerste maal terug in Vlaanderen kwam om voor de activistische propaganda te werken. Hij zou zich daarbij veelbetekenend hebben laten ontvallen: 'we zullen eens zien hoe lang of het hier zal duren'...) Jan Wannijn en De Cneudt op een meeting in de Alhambraschouwburg op 11 november 1917 de Belgische regering in Le Havre per motie als vervallen. Ludendorff, toen samen met Hindenburg de Oberste Heeresleitung, die als militair dictator over Duitsland heerste, protesteert in een brief van 29 november 1917 aan minister van Binnenlandse Zaken von Kühlmann, tegen de zijns inziens te verregaande tegemoetkomingen van de Politische Abteilung van het bezettingsbestuur aan de Vlamingen. De beslissende invloed moest, aldus Ludendorff, bij Duitsland blijven omdat de Vlamingen politiek nog niet rijp waren. In december wordt Ludendorff gesust met een antwoord dat de activisten niet meer dan een 'beratenden Anteil an den Landesgeschäften' kregen en dat het streven naar zelfstandigheid van de Jongvlamingen van Domela werd tegengegaan. De onafhankelijkheidsverklaring komt de Duitsers overigens zeer slecht uit omdat ze precies op dat ogenblik via geheime kanalen onderhandelingen voeren met koning Albert over een afzonderlijke vrede met België. Evenals Brest-Litowsk paste dit in de voorbereiding van de voorjaarsoffensieven van 1918, die de eindoverwinning moesten brengen en waar men er uiteraard naar streeft het Duitse vierde leger uit Vlaanderen vrij te maken voor dienst in Frankrijk...

Hoe dan ook heersten er zware spanningen en een crisissfeer in de Raad van Vlaanderen, die zouden uitbarsten op de avondzitting van 22 december 1917 in de Alhambraschouwburg aan de toenmalige Zennelaan, nu Jacqmainlaan. De naam van een parking herinnert er nu nog aan de afgebroken schouwburg. Normaal vergaderde de Raad overigens in de raadszaal van de Brabantse provincieraad. Enkele raadsleden waren het gepalaver over onafhankelijkheid beu en wilden daden. Wat de Duitsers niet wilden geven, zouden ze zelf nemen... De zitting waarvan het verslag '60 kwartopagina's in machineschrift' beslaat, begon om 20.30 u onder voorzitterschap van Pieter Tack. Volgens Faingnaert,

die op de zitting aanwezig was, is het verslag zeer accuraat. Na aanneming van enkele leden gaf Josué de Decker, die een belangrijke rol speelde in de administratieve uitvoering van de bestuurlijke scheiding, een lange uiteenzetting over de moeilijkheden in het bestuur en de bij Schaible, verwaltungschef of chef van het (Duitse) burgerlijk bestuur voor Vlaanderen, gedane stappen. Hij stelde voor het bestuur te vervangen door een bureau en een Commissie van Gevolmachtigden. Schaible had op een concreet voorstel terzake van Jonckx geantwoord «Wie werden es so mal versuchen». Wat er uit de bus kwam was echter ontoereikend. De Decker illustreerde dit als volgt: 'En als wij kwamen tot de verdeeling van den arbeid, dan liep het uit op comische toestanden. Aldus werd b.v. onze vriend en collega, dichter R. De Clercq (op 20 november 1917), Regeeringscommissaris of Minister van Spoorwegen, Telegrafien, Posterijen en Zeewezen! Dergelijke rol kunnen wij natuurlijk aan onzen Nationalen Dichter niet opleggen.'

Er volgde nog een lange discussie o.m. over welke bevoegdheden die Duitsland zou afstaan, die de zaak vertroebelde. Daarop kwam Borms, die de Duitsers voor een fait accompli wil zetten, tussen met een emotionele oproep tot eendracht, standvastigheid en consequentie: 'Bedenkt goed, dat de Duitschers bezig zijn met ons op de vingers te kijken en te zien of wij regeerens-bekwaam zijn. Wij moeten bewijzen, dat wij Vlaanderen kunnen besturen en regeeren. Indien ik Vlaanderen kon redden met een Staatsgreep, ik alleen, en als ik er mede moest ten onder gaan, maar Vlaanderen gered zou zijn, ik deed 'het onmiddellijk. (Storm van toejuichingen). René De Clercq sluit zich onmiddellijk aan bij de woorden van zijn vriend en zei dat hij nog maar juist in Berlijn was geweest en had daar aangename en andere dingen vernomen. (...) Ik heb gesproken met socialisten die ons willen laten vloten; anderen, die ons nogal genegen zijn, o.a. Ebert en Scheidemann (twee toekomstige kanseliers n.b.), hunkeren naar vrede; die zullen weinig doen voor ons.'

De Clercq werd 'om zijn socialistisch verleden' naar voor geschoven om de Duitse sociaaldemocraten ten gunste van het activisme te bewerken en sprak o.m. met SPD-rijksdaglid Gustav Bauer (minister vanaf oktober 1918; rijkskanselier van 21 juni 1919 tot 27 maart 1920 (Kapp-Putsch); minister tot 14 november 1922). De Clercq betoogde dat de Vlamingen 'de proletariërs' in de Belgische staat waren en drong aan op blijvende bescherming van Vlaanderen door Duitsland, ook na de oorlog. Veel indruk maakte het allemaal niet (meer) en bovendien werden zij o.m. ook door Anseele, die in hoge mate werd ontzien door de bezetter wegens zijn aanzien bij het Belgische én Duitse proletariaat (de activisten verwijten Anseele, die aanvankelijk in een Duitse overwinning geloofde, een dubbelzinnige en opportunistische houding t.o.v. de bezetter) geïnformeerd over de toestand in België. In een nota aan de SPD zegt Anseele dat 'het activisme geen wortel vindt in de arbeidende klasse (...) het volk volgt ze niet (...) het idee van de scheiding maakt geen kans want alle machten zijn er tegen en bovendien zal het van Vlaanderen een katholieke staat maken (...) De Vlaamse Beweging heeft steeds vijandig gestaan tegenover de arbeidersbeweging en nog steeds...' Dat de tussenkomst van Anseele wél vruchten draagt, bewijzen o.m. de tussenkomsten in de Rijksdag van rechtse SPD-revisionsit Eduard Bernstein begin 1918 waar hij zegt dat de 'Raad van Vlaanderen' in Vlaanderen zelf het 'Verraad van Vlaanderen' genoemd wordt en van Hugo Haase, toen van de spartakistische USPD, die op 25 juni 1918 zegt 'dat de Vlamingen in België nooit verdrukt geweest zijn, vermits zij de meerderheid vormden van het Belgisch parlement...'. Als de Raad van Vlaanderen op 20 juni 1918 een 'Oproep tot het Duitse volk' lanceert voor 'blijvende bescherming van Vlaanderen door Duitsland', wordt dit door de Duitse minderheidssocialisten op een spottend gelach onthaald (de Flamenpolitik is voor hen een sta-in-de-weg voor vrede) en hun leider Haase verklaart 'dat het een dom stuk is, vermits, de Vlamingen in België nooit verdrukt geweest zijn. Zij zijn immers de meerderheid in het land! Haase en Bernstein noemen de activisten 'landverraders'. De meerderheidssocialisten tonen zich toegankelijker voor de Vlamingen; op 30 juni worden Edward Joris en Frans Primo in Berlijn ontvangen en na een rede van Joris verklaart Ebert: 'Het uiterste standpunt dat wij thans kunnen innemen is het volgende: Culturele zelfstandigheid van Vlaanderen; de aanstaande vredesconferentie zal maatregelen moeten nemen om een einde te maken aan de economische onderdrukking van Vlaanderen in het toekomstige België'.

Ik heb bij leiders van de andere partijen het maximalistisch, met minder zullen wij niets bereiken. Als wij weinig vragen, zullen de Duitschers er nog wat afdoen. Nadien komt de Entente en die neemt er ook nog iets af, zodat er ten slotte niets meer zal overblijven... (...) Ik heb gezien dat de stemming in Berlijn voortdurend moet bewerkt worden. (...) Ten slotte nog dit: vraagt niet te weinig, anders bekomt ge niets.'

Uiteindelijk groeit er eensgezindheid om onmiddellijk de onafhankelijkheid uit te roepen en een soort voorlopige regering samen te stellen. Borms komt nog eens tussen: 'Er is zeker wel iets, waarover wij allen akkoord gaan en dat is, dat wij allen de Politieke Scheiding willen (Uitroepingen: Bravo!) Welnu, het is noodig het Bestuur te hervormen en een Bureau aan te stellen; heden avond moet er overgegaan worden tot het vaststellen van het principe en tot het aanstellen der personen. Wij leven snel in deze tijden; wij weten niet wat de dag van morgen brengen kan. De vrede hangt in de lucht! Hij kan onmiddellijk intreden. Ik zou dan ook vragen, van het oogenblik gebruik te maken om de Politieke Scheiding uit te roepen. De Duitschers weifelen omdat zij geen vertrouwen genoeg in ons hebben. Willen wij niet verrast worden door de gebeurtenissen, dan moeten wij ons zelf helpen. Der Duitschers willen zich niet verder verbinden. Zij willen de handen vrij houden. Wij spelen eenvoudig het spel der Duitschers indien wij daartegen niet opkomen. Het is zeker 'dat er achter de schermen onderhandeld wordt; dit zal ten slotte op onzen rug gebeuren en wij worden het kind der rekening indien wij niet krachtdadig de zelfstandigheid eischen. Als wij ze dezen avond willen, dan hebben wij ze. Wij stellen een Kommissie van Gevolmachtigden en een Bureel van den Raad aan, en wij geven opdracht de reis naar Berlijn te ondernemen. Daar gaan wij naar den Rijkskanselier afeischen wat Vlaanderen reeds zal hebben beslist.' De Keersmaecker oppert nog dat de Duitsers eerst verkiezingen willen van gouvraden (zeg maar provincie raden) en dat ze à rato van het aantal kiezers al dan niet de legitimiteit van de Raad van Vlaanderen zal erkennen. Borms antwoordt 'dat de Duitschers zich op dat geringe getal zullen beroepen om ons met een kluitje in 't riet te sturen. Wij zullen de politieke zelfstandigheid verkrijgen als we naar Berlijn gaan, zoals we ook voor de Bestuurlijk Scheiding hebben moeten doen. Met de Bestuurlijk Scheiding alleen zullen wij nooit tot iets komen. Wij zijn nu eerst revolutionnaires. Laten wij het blijven tot het uiterste toe. Laat ons den Vlamingen een daad toonen. Dan zullen ook de Duitschers meer eerbied voor ons hebben. Leve de Politieke Scheiding!'. (Uitbundige toejuichingen). Nu wordt de motie ter stemming gelegd en aangenomen met 53 stemmen en 2 onthoudingen (Dr. Picard en Dr. Spincemaille).

Als deze uitslag bekend is, loopt Dr. Aug. Borms naar de tribune en roept uit: Bravo! Leve Vlaanderen!

Geestdriftig staan al de leden recht en zingen uit volle borst « De Vlaamsche Leeuw» en roepen daarna het oude «Vliegt de Blauwvoet. Storm op zee!» van Albrecht Rodenbach. Dr. Borms voelt nog de behoefte de vergadering toe te spreken en zegt zeer aangedaan:

« Vlaamsche vrienden! Het heuglijke oogenblik, dat we nu beleven, het schitterendste oogenblik dat Vlaanderen gekend heeft, moeten wij nu bekronen met een laatste daad. De eendracht, die thans onder ons heerscht, moeten wij bezegelen door het aanstellen van een Bureau van den Raad en eene Kommissie van Gevolmachtigden, die het vertrouwen van ons allen bezitten, en die ik de eer heb u voor te lezen'. Borms leest dan de namen voor van het Bureau van de Raad van Vlaanderen (mutatis mutandis de parlementsvoorzitter, ondervoorzitters en hun medewerkers plus die van de Kommissie van gevolmachtigden of de ministers van de voorlopige regering.

'Dat is de coalitie die ik U voorstel. Die moet heden avond tot stand komen. Ik vraag dat daarover nog een stemming zou gebeuren. '

Faingnaert besluit: 'Aldus werd besloten en onder de grootste geestdrift eindigde deze zéér bewogen vergadering te 12.35 uur in den nacht van 22 op 23 December 1917.'

In januari en februari 1918 volgen in de verschillende provincie zgn. volksacclamaties of verkiezingen die bijwijlen zeer roemoerig verliepen en waarbij 49.578 stemmen in 153 Vlaamse gemeenten werden uitgebracht. Op 28 maart 1918 zal de verkozen zgn. Tweede Raad van Vlaanderen positief stemmen over het schrappen van de naam 'België'...

Wat er van de gebeurtenissen van 22 december 1917 ook moge zijn. Feit is dat de activisten ook wel wisten dat hun streven een gok was. Wat ze wél wilden was een daad! 22 december moest volgens hen op zijn minst een referentiepunt worden voor latere generaties flaminganten... Volgens Professor emeritus Lode Wils heeft het activisme 'het Vlaamse leven in Brussel gewoon weggeveegd'... Ik denk dat dit ietwat kort door de bocht is. Er zijn op zijn minst meerdere factoren die dit bewerkstelligd hebben. Alles hangt immers van het uitgangspunt af: is het activisme *oorzaak* van allerlei onheil of is

het zélf het *gevolg* van de quasi onmogelijkheid voor de Vlaamse beweging om binnen het Belgische kader iets te bereiken?

Joost Vandommele

Foto: een grapje; Johan Denys en Miel Dullaert tonen de vlag van Vlaanderen zonder Brussel

Inhoud

- Verslag van de 6de Sociaal-Flamingantische Trefdag over Brussel 3
- Brussel: van Vlaams-Brabantse over verfranste naar meertalige en multiculturele stad..... 5
- Vooraf ingezonden e-postbericht van de heer Vic Anciaux 7
- De huidige situatie in Brussel en de Vlaamse Rand 8
- De sociaal-economische verwevenheid tussen Vlaanderen en Brussel 10
- De onmogelijkheid van de optie-Crols 12
- Verslag Staten-Generaal van Brussel en Staten-Generaal van Wallonië 17
- Het Brussels sociaal-flamingantisme historisch bekeken 22

Foto: Marc Vincké, Jef Turf

S F L

Leuvensebaan 109, 3220 Holsbeek
info@landdag.org | www.landdag.org

Financiële steun is eveneens van harte welkom:

ARGENTA: 979-5930107-17

IBAN: BE61 9795 9301 0717 - BIC: ARSPBE22